

PAPER DETAILS

TITLE: Görünüşte Mirasçılık: Ölüme Bağlı Tasarrufta Es Geçilen Sakli Payli Muhtemel Mirasçının Mirasçılığı

AUTHORS: Özgür Güvenç

PAGES: 543-563

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3889419>

Görünüşte Mirasçılık: Ölüme Bağlı Tasarrufta Es Geçilen Saklı Paylı Muhtemel Mirasçının Mirasçılığı^(*)

Virtual Heirship: The Heirship of a Passed-Over Heir with a Statutory Entitlement

Özgür GÜVENÇ

Doktor Öğretim Üyesi

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Medeni Hukuk Anabilim Dalı

Anahtar Kelimeler

Ölüme Bağlı Tasarruf,
Es Geçilen Mirasçı,
Saklı Paylı Mirasçı,
Görünüşte Mirasçılık,
Mirasçılıktan Çıkarma.

Öz

Mirasbırakanın, ölümüne bağlı tasarrufunda tüm mirasını başka yasal ya da atanmış mirasçılara bıraktığı, yasal mirasçılardan birine veya birkaçına ise hiç pay ayırmadığı ihtimalde, kendisine pay ayrılmayan kişi ya da kişiler es geçilen mirasçı olarak nitelendirilir. Saklı paylı muhtemel mirasçının ölümüne bağlı tasarrufta bu şekilde es geçilmesi örtülü bir mirasçılıktan çıkarma olarak yorumlanmalıdır. Tasarrufta çıkarma sebebi belirtilmemiş olacağından es geçilen, bu tasarrufa karşı TMK m. 512/III uyarınca tenkis davası açabilir. Es geçilen ayrıca, TMK m. 557’de öngörülen genel iptal sebeplerinden birinin mevcut olması hâlinde iptal davası açma yoluna gidebilir. Es geçilen, örtülü çıkarma tasarrufuna karşı bu davaları açma hakkını haiz bulunduğu sürece “görünüşte mirasçı” olarak nitelendirilir. Görünüşte mirasçı, mirasçı sıfatını haiz değildir. Bu doğrultuda o, terekedeki mallar üzerinde hak iddia edemez ve tereke borçlarından da sorumlu olmaz. Tenkis ya da iptal davası açması ve bu davaların olumlu sonuçlanması hâlinde görünüşte mirasçı, mirasbırakanın ölümü anına etkili olarak mirasçı sıfatını kazanır. Aksi hâlde ise o, hak düşürücü sürelerin geçmesiyle ya da başka bir sebeple tenkis veya iptal davası açma hakkını yitirdiği anda mirasçı sıfatını kesin olarak elde edememiş olur. Mirasçı sıfatının bulunmaması, görünüşte mirasçıyı tereke içeriğine ve mirasbırakanın sağlığında yaptığı kazandırmalara ilişkin bilgi edinme hususunda dezavantajlı bir konumda bırakır. Bu dezavantajın bertaraf edilebilmesi için TMK m. 619 vd. düzenlemelerinin kıyasen uygulanmasıyla görünüşte mirasçıya resmî defter tutulmasını talep hakkı tanınması kanaatimizce isabetli olur.

Keywords

Testamentary
Disposition,
Passed-Over Heir,
Heir with a Statutory
Entitlement,
Virtual Heirship,
Disinheritance.

Abstract

When testator leaves his entire estate to other statutory or named heirs in his testamentary disposition and does not allocate any share to one of his statutory heirs, the person to whom no share is allocated is considered as passed-over heir. The passing over of a potential heir with a statutory entitlement should be interpreted as an implicit disinheritance. Since the ground of disinheritance is not stated, passed-over heir may file an action for abatement pursuant to Art. 512/III of the TCC. He is also entitled to file an action for annulment in case one of the general grounds stipulated under Art. 557 of the TCC is available. As long as passed-over heir has the right to file these actions, he is considered as a “virtual heir”. Virtual heir does not have the title of heir. Consequently, he has no rights to the estate and is not liable for the debts of the deceased. Upon the filing and acceptance of a lawsuit for abatement or annulment, he acquires the status of heir with effect from the testator’s death. Otherwise, he loses the possibility of being an heir when he loses the right to file these actions. The lack of heir status puts virtual heir at a disadvantage in obtaining information about the estate and the testator’s dispositions inter vivos. To eliminate this disadvantage, virtual heir should be granted the right to request a public inventory on the basis of an analogous application of Art. 619 et seq. of the TCC.

^(*) Araştırma Makalesi.

Hakem denetiminden geçmiştir.

Gönderim Tarihi: 27.04.2024, Kabul Tarihi: 14.06.2024.

GİRİŞ

Türk miras hukukunda mirasbırakan, belirli kanuni sınırlar içinde kalmak kaydıyla ölüme bağlı tasarrufta bulunma özgürlüğüne sahiptir. Bu özgürlüğün en önemli sınırını saklı paylar oluşturur. Saklı pay müessesesi ile kanun koyucu, yasal mirasçılarının bazılarının miras payının tamamını ya da bir kısmını mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruflarına karşı koruma altına almıştır. Ancak bu koruma mutlak şekilde öngörülmemiştir. Mirasbırakan, Kanun'da belirtilen bazı hâllerde [Türk Medeni Kanunu (TMK)¹ m. 510-512, m. 513] mirasçılıktan çıkarma yoluna giderek saklı paylı mirasçılarının miras haklarını kısmen ya da tamamen ortadan kaldırmaktadır.

Mirasbırakan saklı paylı mirasçılarının miras haklarını ortadan kaldırmaya yönelik iradesini her zaman açık bir biçimde ortaya koymayabilir. Bu hususta özellikle mirasbırakanın, ölüme bağlı tasarrufunda, “çıkarma”, “ıskat” ya da benzeri bir ifade kullanmamasına rağmen, tüm mirasını başka yasal ya da atanmış mirasçılar arasında paylaştığı, bu sırada saklı paylı muhtemel mirasçılardan birine ya da birkaçına hiç pay bırakmadığı ihtimaller akla gelmektedir. Böyle bir durumda, “es geçilen”, yani kendisine hiç pay bırakılmayan saklı paylı muhtemel mirasçı ya da mirasçılarının mirasçılıktan çıkarılmış sayılıp sayılmayacağı sorunu ortaya çıkar. Daha açık bir ifadeyle, böyle bir durumda kişi mirasçılık sıfatını ve dolayısıyla küllî halef vasfını kaybetmiş mi sayılmalıdır, yoksa mirastan hiç pay almasına rağmen yine de mirasçı ve dolayısıyla küllî halef olmaya devam mı etmelidir? Bu soruya verilecek cevap, gerek miras ortaklığına dâhil olan kişilerin belirlenmesi gerekse kendisine pay bırakılmayan kişinin terekeye ilişkin hak ve yükümlülüklerinin tespiti bakımından önem arz etmektedir.

Konu özellikle İsviçre doktrinde etraflıca tartışılmıştır. Es geçilen saklı paylı muhtemel mirasçının hukuki durumuna ilişkin ileri sürülen görüşler arasında son dönemde özellikle “görünüşte mirasçılık (*virtuelle Erbenstellung*)” görüşü öne çıkmıştır. Bu görüş gerek doktrinde gerekse İsviçre Federal Mahkemesi kararlarında geniş ölçüde kabul görmüştür. Anılan görüşe göre es geçilen saklı paylı muhtemel mirasçı, tenkis ya da iptal davası açabileceği süre içinde görünüşte mirasçı olarak nitelendirilmekte ve mirasçı sıfatına sahip olmamaktadır. O, tenkis ya da iptal davası açması ve bu davaların olumlu sonuçlanması hâlinde mirasçılık sıfatını kesin olarak elde etmekte, aksi takdirde ise mirasçı sayılmamaktadır.

Bu çalışmada, doktrinde konuya ilişkin ileri sürülen görüşler ortaya koyulacak ve özellikle görünüşte mirasçılık görüşünden hareketle es geçilen saklı paylı muhtemel mirasçının mirasçılığına ilişkin değerlendirmelerde bulunulacaktır.

I. “ES GEÇİLEN MİRASÇI” KAVRAMI

“Es geçilen mirasçı (*der übergangene Erbe*)” kavramı kaynağını İsviçre doktrinde bulmaktadır. “Es geçme” ifadesiyle kastedilen, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufunda tüm mirası üzerinde tasarrufta bulunması, ancak muhtemel yasal mirasçılardan birini ya da birkaçını hiç zikretmemesi ve dolayısıyla onlara hiç pay bırakmamış olmasıdır². Örneğin mirasbırakanın A, B ve C isminde üç muhtemel yasal mirasçısı bulunmaktaysa ve mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufunda bütün mirasının A ve B arasında paylaştırılacağını belirtmişse C es geçilen mirasçı olarak nitelendirilir.

Bir kimsenin es geçilen mirasçı olarak nitelendirilebilmesi için iki şartın gerçekleşmesi gerekir. Bunlardan ilki, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufunda tüm mirasına ilişkin düzenleme yapmış

¹ 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (08.12.2001 tarihli ve 24607 sayılı Resmî Gazete).

² Bkz. ve karşı. BOLLAG, Jacob: *Der virtuelle Erbe - Analyse und Weiterentwicklung der Theorie von der virtuellen Erbenstellung*, Schulthess Verlag, Zürich, 2021, N. 208 vd.; MEYER, Caroline B.: “Die Rechtsstellung des teilweise oder vollständig übergebenen Pflichterben”, *Basler Juristische Mitteilungen*, 2008, s. 183-187; PIOTET, Paul: *Schweizerisches Privatrecht, Bd. IV/I: Erbrecht*, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel-Stuttgart, 1978 (SPR IV/1), s. 379; RAEMY, Reinold: *Das Pflichterbsrecht und die Erbenqualität*, Universitätsverlag Freiburg Schweiz, Freiburg, 1982, s. 41, 42. Doktrinde özellikle saklı paylı olmayan mirasçılar konu edinen bu tür tasarrufların “mirastan dolayı uzaklaştırma” olarak adlandırıldığı görülmektedir. Bu yönde bkz. ve karşı. ÇABRİ, Sezer: *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 495-574)*, Cilt I, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022, N. 433; ERSÖZ, Oğuz: “Mirasçılıktan Cezalandırıcı Çıkarma”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 2019, Cilt 7, Sayı 14, s. 200; OĞUZMAN, M. Kemal: *Miras Hukuku*, 6. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s. 209 dn. 554a; YAĞCI, Kürşad: *Cezai Mirasçılıktan Çıkarma (Cezai İskat)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 52, 53.

olması ve böylece muhtemel yasal mirasçılarının birine ya da birkaçına kesin olarak hiç pay bırakmamasıdır. Ölüme bağlı tasarrufla miras payından kısmen yoksun bırakılan mirasçı, bu çerçevede es geçilen mirasçı olarak nitelendirilmez³. Aynı durum mirasbırakanın, mirasının yalnızca belirli bir kısmını yasal mirasçıları ve/veya üçüncü kişiler arasında paylaştırdığı ölüme bağlı tasarruflar bakımından da geçerlidir. Nitekim geriye üzerinde tasarrufta bulunulmamış az miktarda bir pay kalsa dahi, yasal mirasçılar hâlâ terekeden pay alabildikleri için es geçme (*die Übergehung*) durumu gerçekleşmiş olmaz⁴.

Yukarıda zikredilen ilk şartın beraberinde getirdiği bir başka sonuç, es geçmenin ancak mirasçı atama tasarrufuyla gerçekleştirilebileceğidir. Gerçekten mirasbırakanın, ölüme bağlı tasarrufu düzenlediği gün itibarıyla sahip olduğu tüm malvarlığı değerlerini vasiyet yoluyla başka kimselere bırakması dahi kanaatimizce es geçme olarak nitelendirilmez⁵. Zira böyle bir tasarruf, mirasbırakanın malvarlığının ölüm anına kadar değişikliğe uğraması ve böylece terekede başkaca malvarlığı değerlerinin bulunması hâlinde yasal mirasçıların mirastan az ya da çok bir pay elde etmesine açık kapı bırakmaktadır.

Tasarrufta mirasçı atanan kişiler yasal mirasçılar olabileceği gibi üçüncü kişiler de olabilir. Öte yandan es geçme, mirasbırakanın tüm mirasını bir kişiye bırakması ya da birden çok kişi arasında paylaştırması suretiyle gerçekleştirilebilir.

Birinci şart bağlamında ayrıca, mirasbırakan tarafından es geçilene vasiyet yoluyla ya da sağlarması karşılıksız kazandırmayla bir menfaat sağlanmış olmasının es geçilen mirasçı niteliğini ortadan kaldırmayacağı vurgulanmalıdır⁶. Zira bu kazandırmalara ilişkin lehtar ya da alacaklı sıfatı mirasçı sıfatından ayrıdır.

İkinci şart ise ölüme bağlı tasarrufta muhtemel mirasçının miras payının ortadan kaldırılmasına yönelik açık bir beyanın yer almamasıdır. “Mirasçılıktan çıkarıyorum”, “ıskat ediyorum”, “mirasımdan pay almasın/verilmesin” gibi, mirasbırakanın saklı paylı mirasçısının miras payını ortadan kaldırmaya yönelik her türlü açık beyanı es geçilen mirasçı kavramının sınırlarının dışına çıkılması sonucunu doğurur⁷.

Kavramsal açıdan üzerinde durulması gereken bir başka nokta, es geçilen mirasçı ifadesinde “mirasçı” kavramının kullanılmasının, es geçilenin teknik anlamda mirasçı sıfatını haiz bulunduğu anlamına gelmediğidir⁸. Nitekim mirasçı sıfatı ilk olarak mirasbırakanın ölümüyle birlikte kazanılır. Ölümden önceki dönemde, gelecekte mirasçı olacağı düşünülen kişiler mirasçı olarak değil, olsa olsa muhtemel mirasçı ya da potansiyel mirasçı olarak nitelendirilebilir. Es geçilen mirasçının ölüm anında mirasçı sıfatı elde edip etmeyeceği ise, aşağıda detaylıca açıklanacağı üzere tartışmalı bir husustur. Hâlbuki İsviçre doktrininde es geçilen mirasçı ibaresi, savunulan görüşten bağımsız olarak kullanılmış ve bu şekilde yerleşmiştir. Buradan çıkan sonuç, anılan ibarede geçen mirasçı kavramının teknik an-

³ RAEMY, s. 44. Ayrıca karş. BOLLAG, N. 212. Mirasbırakanın saklı paylı mirasçıya saklı payından daha az miktarda pay bıraktığı ihtimalleri de es geçme kapsamında değerlendiren görüş için bkz. EDER, Karoline: *Der übergangene Pflichtteilserbe und sein Forum*, Schulthess Verlag, Zürich, 2015, N. 59; MEYER, s. 186; WOLF, Stephan / GENNA, Gian Sandro: *Schweizerisches Privatrecht, Bd. IV/I: Erbrecht*, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2012, s. 451.

⁴ Bkz. ve karş. JAKOB, Dominique / DARDEL, Daniela: “Der Schutz des virtuellen Erben”, *Aktuelle Juristische Praxis*, 2014, s. 467; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip: *Miras Hukuku*, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1987, s. 359; SEROZAN, Rona / ENGİN, Baki İlikey: *Miras Hukuku*, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, § 3 N. 6.

⁵ Karş. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 357; OĞUZMAN, s. 203; SEROZAN / ENGİN, § 3 N. 6 dn. 2. Yalnız bu noktada, bir kimseye bırakılan malın terekenin tamamını ya da tamamına yakın bir kısmını oluşturması hâlinde bu tasarrufun TMK m. 516/II uyarınca mirasçı atama olarak yorumlanabileceği gözden kaçırılmamalıdır. Bkz. DURAL, Mustafa / ÖZ, Turgut: *Türk Özel Hukuku, Cilt IV, Miras Hukuku*, 19. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2023, N. 986.

⁶ Aynı yönde bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 359. Aksi yönde bkz. WOLF / GENNA, s. 450. Raemy (s. 44) ise bu ihtimali kısmi es geçme olarak nitelendirmektedir. Böyle bir kazandırmının es geçilenin tenkis davası açma hakkına etkisi hakkında bkz. aşağı. III.B.1. “Es Geçilenin Tenkis Davası Açma Hakkı”.

⁷ Aksi yönde bkz. BOLLAG, N. 211. Ayrıca karş. MEYER, s. 183, 184.

⁸ Karş. JAKOB / DARDEL, s. 466.

lamıyla değil, daha ziyade muhtemel mirasçılığı ifade edecek biçimde kullanıldığıdır⁹. Bu bağlamda “es geçilen mirasçı” ve “es geçilen saklı paylı mirasçı” denildiğinde esasında “es geçilen muhtemel mirasçı” ve “es geçilen saklı paylı muhtemel mirasçı”nın kastedildiğine dikkat edilmelidir.

II. DOKTRİNDE ES GEÇİLEN SAKLI PAYLI MUHTEMEL MİRASÇININ MİRASÇILIĞINA İLİŞKİN İLERİ SÜRÜLEN GÖRÜŞLER

A. Genel Olarak

Mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarrufunda es geçtiği kişi, esasında bir saklı paylı muhtemel mirasçı olabileceği gibi, saklı payı bulunmayan bir muhtemel mirasçı da olabilir. Bununla birlikte es geçilenin mirasçı sıfatına ilişkin tartışmalar doktrinde saklı paylı muhtemel mirasçının es geçilmesi üzerinden yürütülmüştür. Nitekim es geçilenin mirasçı sıfatını haiz bulunduğu yönündeki görüşün temelinde, saklı pay sahipliğinin mirasçı sıfatını zorunlu olarak beraberinde getirdiği düşüncesi yatmaktadır. Bu bağlamda aşağıdaki görüşlerin tamamının es geçilen saklı paylı muhtemel mirasçının mirasçılığına ilişkin olarak ileri sürüldüğü önemle vurgulanmalıdır. Görüşlerin değerlendirilmesinin ardından varılan sonuçların saklı paylı olmayan muhtemel yasal mirasçıların es geçilmesi hâlinde geçerli olup olmadığına da kısaca değinilecektir¹⁰.

İsviçre doktrininde es geçilen saklı paylı muhtemel mirasçının mirasçılığına ilişkin olarak üç farklı görüş öne sürülmüştür. Bunlar zorunlu mirasçılık görüşü, çifte hak görüşü ve görünüşte mirasçılık görüşüdür.

B. Zorunlu Mirasçılık Görüşü

İsviçre doktrininde “zorunlu mirasçılık teorisi (*die Theorie der notwendigen Erbenstellung*)” adı altında görece eski tarihli eserlerde savunulan görüş¹¹, geçerli bir mirasçılıktan çıkarma, ret, feragat ya da yoksunluk söz konusu olmadığı sürece saklı paylı kişilerin mirasçı sıfatını haiz bulunacağı yönündedir. Buna göre saklı pay, mirasçı sıfatının varlığını “zorunlu” kılar. Saklı pay ve dolayısıyla mirasçı sıfatı, mirasbırakanın iradesinden bağımsız olarak, doğrudan mirasçının şahsında doğmaktadır¹². Dolayısıyla saklı payı bulunan kişi, ölümüne bağlı tasarrufta mirasbırakan tarafından tamamen es geçilmiş olsa dahi, tenkis davası açsın ya da açmasın mirasçı sıfatını haizdir.

Bu görüş lehine bir argüman olarak, İsviçre Medeni Kanunu (ZGB) Art. 522 Abs. 1 (TMK m. 560/I) düzenlemesinde saklı paylarının karşılığını alamayan “mirasçıların” tenkis davası açabileceğinden söz edilmiş olmasına işaret edilmektedir. Hükümde mirasçı kavramının kullanılması, saklı payın mirasçı sıfatını zorunlu kıldığına dair bir gösterge olarak değerlendirilmektedir¹³.

1904 tarihli İsviçre Medeni Kanunu Taslağı’nda zorunlu mirasçılık görüşünü doğrular nitelikte bir düzenlemeye yer verildiği göze çarpmaktadır. Nitekim E-ZGB Art. 535’te¹⁴, mirasbırakan tarafından

⁹ İsviçre Federal Mahkemesi de bir kararında, Kanun’da mirasçı kavramının bazen gerçek ve teknik anlamda mirasçılığı, bazen ise henüz teknik anlamda mirasçı sıfatının elde edilmediği görünüşte mirasçılığı (bkz. aşa. II.D. “Görünüşte Mirasçılık Görüşü”) karşılayacak şekilde kullanıldığını belirtmektedir. Bkz. BGE 116 II 39, Erw. 2.

¹⁰ Bkz. aşa. III.C. “Es Geçilenin Dava Hakkının Mirasçı Sıfatına Etkisi ve Görünüşte Mirasçılık Görüşünün İsbetliliği”.

¹¹ Bu yönde bkz. BECK, Alexander: *Grundriss des schweizerischen Erbrechts*, 2. Baskı, Stämpfli Verlag, Bern, 1976, s. 107, 108; ESCHER, Arnold: *Zürcher Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Bd. III/1: Die Erben (Art. 457-536)*, 3. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 1959, Art. 522, N. 6; KLAUS, Roman: *Pflichtteilsrecht und güterrechtliche Verfügungen*, Schulthess Verlag, Zürich, 1971, s. 8; RÖSLI, Arnold: *Herabsetzungsklage und Ausgleichung im schweizerischen Zivilgesetzbuch (Art. 522-533 und 626-633)*, Doktora Tezi, Rechts- und statwissenschaftliche Fakultät der Universität Zürich, Zürich, 1935, s. 10; SCHILLER, Fritz: *Pflichtteil, Pflichtteilswert und Teilungsvorschritt nach Z.G.B.*, Buchdruckerei Erwinia, Strassburg-Neudorf, 1928, s. 13 vd. Daha yakın tarihte aynı görüşte bkz. WALDMANN, Yves: *Informationsbeschaffung durch Zivilprozess*, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2009, s. 102, 103. İsviçre Federal Mahkemesinin bazı kararları da bu doğrultudadır. Bkz. ve karşı. BGE 56 II 17, Erw. 2; BGE 5A 610/2013 vom 1. November 2013, Erw. 2.2.1. Türk doktrininde bu yönde bkz. ÇAĞA, Tahir: *Mahfuz Hisseli Mirasçıların Hukuki Vaziyeti*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1950, s. 9.

¹² KLAUS, s. 8; RÖSLI, s. 6, 7; SCHILLER, s. 13, 14. Buna gerekçe olarak İsviçre -ve Türk- hukukunda mirasçıların saklı paylarına ilişkin haklarının salt borçlar hukuku karakterli bir hak olmaması, miras hukukuna ilişkin bir aynı hak niteliği taşıması gösterilmektedir. Bkz. RÖSLI, s. 6, 7; SCHILLER, s. 14.

¹³ SCHILLER, s. 14.

¹⁴ BBI 1904 IV 1, 242.

kendisine hiç pay bırakılmayan, yani es geçilen saklı paylı mirasçılarının da, mirası reddetmedikleri sürece, tasarrufa karşı iptal (tenkis) davası açmamış olsalar dahi mirasçı sıfatını haiz bulunacakları düzenlenmiştir. Gerçi hüküm hiç kanunlaşmamıştır. Fakat kanunlaşmama gerekçesini hükmün içeriğine ilişkin bir fikir değişikliği değil, hükmün zaten malumun ilanı olduğu ve buna rağmen Kanun'a eklenmesinin karışıklık yaratabileceği düşüncesi oluşturmuştur¹⁵. Bu açıdan hüküm, zorunlu mirasçılık görüşü lehine bir gösterge olarak değerlendirilebilir.

C. Çifte Hak Görüşü

Özü itibarıyla zorunlu mirasçılık görüşünün geliştirilip daha sağlam bir teorik zemine oturtulmasıyla ortaya çıkan çifte hak görüşüne¹⁶ göre mirasçının mirasa ilişkin birbirinden ayrı iki hakkı bulunmaktadır. Bunlardan ilki miras payını ya da en azından saklı payını elde etme hakkı; diğeri ise mirasbırakanın külli halefi olmaya, yani mirasçı sıfatına ilişkin haktır. Mirasbırakanın, tasarruf oranını aşarak saklı payları ihlal etmesi ve dolayısıyla mirasçısını bu hakların ilkinden kısmen ya da tamamen mahrum bırakması imkân dâhilindedir. Bu durumda mirasçı anılan ilk hakkını, yani saklı payını tenkis davası açarak elde edebilir. Buna karşılık mirasbırakanın, -geçerli bir mirasçılıktan çıkarma ihtimali dışında- tasarruflarıyla mirasçısını ikinci hakkından, yani mirasçı sıfatından yoksun bırakması mümkün değildir. Mirasbırakanın buna yönelik olası bir tasarrufu kesin hükümsüzlük yaptırımıyla karşılanır¹⁷. Buradan hareketle es geçilen saklı paylı muhtemel mirasçı, -tenkis davası açmadığı sürece- anılan iki haktan ilkinden mahrum kalmakta, ancak -tenkis davası açmasa dahi- ikinci hakkını korumaktadır. Dolayısıyla o, mirasbırakanın ölümüyle birlikte mirasçı sıfatını elde eder.

Saklı paylı mirasçının terekeden hiç pay almamasına rağmen mirasçı sıfatını elde etmesi, zorunlu mirasçılık görüşü ile çifte hak görüşünün kesişim noktasını oluşturmaktadır. Bununla birlikte çifte hak görüşü, saklı paylı mirasçının hak düşürücü sürenin geçmesiyle birlikte tenkis davası açma hakkını yitirmesine rağmen mirasçı sıfatını korumasına daha ikna edici bir gerekçe sunabilmesi bakımından zorunlu mirasçılık görüşünün bir adım ilerisinde konumlandırılabilir.

D. Görünüşte Mirasçılık Görüşü

Görünüşte mirasçılık görüşü *Piotet*¹⁸ tarafından ortaya atılmış, İsviçre doktrininde geniş ölçüde kabul görmüş¹⁹ ve İsviçre Federal Mahkemesinin bazı kararlarında da benimsenmiştir²⁰. *Piotet*, zo-

¹⁵ StenBull Nationalrat 1905, 1394.

¹⁶ SOMMER, Eduard: *Die Erbbescheinigung nach schweizerischem Recht*, Buchdruckerei A. Stutz & Co., Wädenswil, 1941, s. 27, 28; TUOR, Peter: *Berner Kommentar, Bd. III/1: Die Erben (Art. 457-536)*, 2. Baskı, Stämpfli Verlag, 1952, Art. 470/471, N. 5, 41, Vorbem. zu Art. 522-533, N. 15.

¹⁷ SOMMER, s. 27.

¹⁸ PIOTET, Paul: "La protection du réservataire en droit successoral suisse", *Zeitschrift für schweizerisches Recht Neue Folge*, 1972, Cilt 91, Sayı 1 (La protection), s. 30, 32 vd.; PIOTET, *SPR IV/1*, s. 379, 380.

¹⁹ Bu yönde bkz. BOLLAG, N. 150; BRÜCKNER, Christian / WEIBEL, Thomas / PESENTI, Francesca: *Die erbrechtliche Klagen*, 4. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2022, N. 74; DRUEY, Jean Nicolas: *Grundriss des Erbrechts*, 5. Baskı, Stämpfli Verlag, Bern, 2002, § 6 N. 12; EDER, N. 59; FANKHAUSER, Roland: "Art. 522 ZGB", ARNET, Ruth / BREITSCHMID, Peter / JUNGO, Alexandra (Hrsg.): *CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Erbrecht (Art. 457-640 ZGB)*, 4. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2023 (Yazar, CHK), Art. 522, N. 11; FORNI, Rolando / PIATTI, Giorgio: "Art. 522-536 ZGB", HONSELL, Heinrich / VOGT, Nedim Peter / GEISER, Thomas (Hrsg.): *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB, Art. 1-61 SchlT ZGB)*, 5. Baskı, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2015 (Yazar, BSK), Vorbem. zu Art. 522-533, N. 2; HRUBESCH-MILLAUER, Stephanie / BOSSHARDT, Martina / KOCHER, Moritz B.: "Rechtsbegehren im Erbrecht", *successio*, 2018, s. 15; MEYER, s. 193; PALTZER, Edgar H. / FEHR, Marco: "Virtuelle Erben und ihr Recht auf Auskunft und Information", *successio*, 2022, s. 330, 331; RAEMY, s. 75, 76; STAEHELIN, Daniel: "Art. 470-476 ZGB", HONSELL, Heinrich / VOGT, Nedim Peter / GEISER, Thomas (Hrsg.): *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB, Art. 1-61 SchlT ZGB)*, 5. Baskı, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2015 (Yazar, BSK), Art. 470, N. 4; STRAZZER, René: "Der virtuelle Erbe - eine Rechtsfigur mit prozessualen Tücken für den Anwalt Bemerkungen zu einem (nicht publizierten) Urteil des Bezirksgerichtes Zürich vom 16. Dezember 2008", *successio*, 2010 (Der virtuelle Erbe), s. 152; SUTTER-SOMM, Thomas / LÖTSCHER, Cordula: "Der Erbrechtsprozess unter der Schweizerischen ZPO und seine Stolpersteine für die Praxis", *successio*, 2013, s. 355; WEIMAR, Peter: *Berner Kommentar, Bd. III/1/1/1: Die gesetzlichen Erben; Die Verfügungsfähigkeit, Die Verfügungsfreiheit, Die Verfügungsarten, Die Verfügungsformen (Art. 457-516 ZGB)*, Stämpfli Verlag, Bern, 2009, Vorbem. vor Art. 470, N. 15; WOLF / GENNA, s. 449.

²⁰ Bu yönde bkz. BGer 5A_765/2022 vom 24. April 2023, Erw. 3.1.1; BGE 143 III 369, Erw. 2.1; BGE 138 III 354, Erw. 5; BGE 139 V 1, Erw. 4.3; BGer 9C_678/2012, 9C_679/2012 vom 30. Januar 2013, Erw. 4.3; BGer 5C.81/2003 vom 21. Januar 2004, Erw. 5.2; BGE 115

runlu mirasçılık ve çifte hak görüşlerini, bilhassa bu görüşlerin tenkis davasının yenilik doğurucu niteliğiyle bağdaşmadığı iddiasıyla eleştirmiştir. Buna göre saklı payları ihlal eden tasarrufun saklı pay oranında etkisizleştirilmesi yönünden yenilik doğurucu etki doğuran tenkis hükmü, mirasçı sıfatı yönünden de aynı etkiyi doğurmalıdır²¹. *Piotet*'in diğer görüşlere yönelttiği bir başka eleştiri ise, hak sahipliği ile borçlardan sorumluluk arasında paralellik sağlanması gerekliliğinin göz ardı edilmiş olmasıdır²². Terekeden herhangi bir hak elde edemeyen kişi, bu bağlamda tereke borçlarından sorumlu tutulmamalıdır.

Diğer görüşlere yönelttiği eleştirilerden hareketle *Piotet*, terekeden hiç pay elde edemeyen, ancak ölüme bağlı tasarrufa karşı tenkis -ya da iptal- davası açma hakkı bulunan saklı paylı kişiyi, yani es geçilen saklı paylı muhtemel mirasçıyı, tenkis -ya da iptal- davası açabileceği süre içinde “görünüşte mirasçı (*virtueller Erbe, héritier virtuel*)”²³ olarak nitelendirmiştir²⁴. Bu dönemde es geçilen, mirasçı sıfatını haiz bulunmamaktadır. O, ancak tenkis ya da iptal davası açarsa bu davalar sonunda verilecek tenkis veya iptal hükmüyle birlikte mirasbırakanın ölümü anına etkili olarak mirasçı sıfatını kazanır. Es geçilenin tereke borçlarından sorumluluğu da ancak tenkis veya iptal hükmünün verilmesiyle doğar. Kanun’da belirtilen hak düşürücü süreler içinde bu davaların açılmaması hâlinde ise artık görünüşte mirasçı niteliği de ortadan kalkar ve es geçilen, mirasçı sıfatını elde etmeyeceği gibi tereke borçlarından da sorumlu tutulamaz²⁵.

Görünüşte mirasçılık görüşü, diğer görüşlerden farklı olarak es geçilenin, tenkis ya da iptal yoluna gitmediği sürece mirasçı sıfatını haiz bulunmayacağı sonucunu beraberinde getirmektedir. Daha açık ifadesiyle es geçilen, isterse anılan davaları açarak saklı payı ya da miras payıyla birlikte mirasçı sıfatını da elde etmekte ve tereke borçlarından sorumlu olmakta; isterse bu davaları hiç açmayarak mirasçı sıfatını kazanmamakta, mirasa ilişkin haklardan yoksun kaldığı gibi borçlardan da sorumlu olmamaktadır²⁶.

III. GÖRÜŞLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE GÖRÜŞÜMÜZ

A. Es Geçmenin Hukuki Niteliğinin Tespiti

Es geçme ihtimalinde, mirasbırakan mirasçı atama yoluyla terekesinin tamamını yasal mirasçı ve/veya üçüncü kişiler arasında paylaşmakta, bu sırada bir ya da birden çok muhtemel mirasçısına hiç pay ayırmamaktadır. Öncelikle, saklı paylı mirasçılardan birinin bu yolla es geçilmesi hâlinde, esasında lafzen ortaya koyulmuş bir çıkarma beyanı bulunmamaktadır. Ancak mirasçılıktan çıkarmanın açıkça,

II 211, Erw. 4. Ancak Federal Mahkeme kararlarının bu konuda tam bir tutarlılık içinde olmadığı vurgulanmalıdır. Nitekim mahkeme, bu kararlardan sonra verdiği 01.11.2013 tarihli bir kararında (BGER 5A_610/2013 vom 1. November 2013, Erw. 2.2.1) tekrar zorunlu mirasçılık görüşü doğrultusunda konum almış gibi görünmektedir. Daha yakın tarihli başka bir kararında ise Federal Mahkeme, 01.11.2013 tarihli bu kararın, görünüşte mirasçılık görüşünün mahkemece terk edildiği anlamına gelmediğini açıkça ifade etmiştir (BGE 143 III 369, Erw. 2.2).

²¹ PIOTET, *La protection*, s. 26, 27; PIOTET, *SPR IV/1*, s. 379.

²² PIOTET, *La protection*, s. 32, 33; PIOTET, *SPR IV/1*, s. 379.

²³ Görünüşte mirasçılık kavramı yerine “askıda mirasçılık (*schwebende Erbenstellung*)” kavramının kullanılmasının daha isabetli olacağı yönünde bkz. JAKOB / DARDEL, s. 466. Kanaatimizce askıda mirasçılık kavramı anılan konunun hüküm ve sonuçlarını daha iyi ifade etmektedir. Görünüşte mirasçılık kavramı ise hüküm ve sonuçlardan ziyade, es geçilenin açık bir beyanla mirasçılıktan çıkarılmamış olması nedeniyle mirasçı gibi “göründüğünü”, ancak gerçekte mirasçı sıfatını haiz bulunmadığını vurgulamaktadır. Fikrimizce aynı konumu farklı yönleriyle nitelendirmeleri bakımından her iki kavram da isabetsiz sayılmaz. Bu çalışmada, İsviçre doktriniyle yeknesaklığın sağlanması adına “*virtueller Erbe*” ifadesinin çevirisi olarak “görünüşte mirasçı” kavramı kullanılmıştır. Nitekim “*virtuell*” kelimesi Almanca sözlükte “gerçekte var olmayan, ancak gerçek gibi görünen” şeklinde tanımlanmaktadır (bkz. <https://www.duden.de/rechtschreibung/virtuell>, ET: 15.03.2024). “Sanal mirasçı” şeklinde bir çeviri ise, konunun dijital malvarlığı değerlerinin mirasçılara intikaliyle bağlantılı bir husus gibi algılanabileceği endişesiyle bilinçli olarak tercih edilmemiştir. Görünüşte mirasçılık kavramına ve olası alternatiflere ilişkin detaylı bilgi ve değerlendirmeler için bkz. BOLLAGE, N. 100 vd.

²⁴ PIOTET, *La protection*, s. 30; PIOTET, *SPR IV/1*, s. 379.

²⁵ DRUEY, § 6 N. 12, § 6 N. 39; FORNI / PIATTI, *BSK*, Vorbem. zu Art. 522-533, N. 2; JAKOB / DARDEL, s. 469; PIOTET, *La protection*, s. 32 vd.; RAEMY, s. 75 vd.; STAEHELIN, *BSK*, Art. 470, N. 4; WEIMAR, Vorbem. vor Art. 470, N. 15. BGE 138 III 354, Erw. 5.

²⁶ Türk doktrininde “görünüşte mirasçı” kavramı kullanılmaksızın, özellikle mirasçılıktan çıkarma bağlamında aynı doğrultuda değerlendirmeler için bkz. ve karşı. İNAN, Ali Naim / ERTAŞ, Şeref / ALBAŞ, Hakan: *Miras Hukuku*, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, N. 799; KOCAYUSUFPAPAŞOĞLU, s. 357-359; OĞUZMAN, s. 203; SEROZAN / ENGİN, § 3 N. 6, § 4 N. 184; YAĞCI, s. 337.

“çıkarma” ya da “iskat” kelimelerinin kullanılması suretiyle yapılması zorunlu değildir²⁷. Nitekim mirasçılıktan çıkarma tek taraflı bir irade beyanıyla gerçekleştirildiğinden ve kural olarak vasiyetnameyle yapıldığından²⁸ bu beyanın bir muhatabı bulunmamaktadır. Bu nedenle böyle bir beyanın yorumunda mirasbırakanın iradesi araştırılır²⁹. Yorum faaliyeti sonucunda mirasbırakanın iradesinin çıkarma yönünde olduğunun anlaşılması hâlinde çıkarmanın varlığından söz edilir. Bu bağlamda çıkarma beyanının örtülü olarak da ortaya koyulabileceği kabul edilmelidir³⁰. Çıkarmanın ancak çıkarma sebebinin tasarrufta belirtilmesi hâline geçerli olacağını düzenleyen TMK m. 512/I bunun önünde engel teşkil etmez. Zira hükmün lafzından da açıkça anlaşıldığı üzere çıkarma sebebinin tasarrufta gösterilmesi mirasçılıktan çıkarmanın kurucu unsurunu değil, geçerlilik şartını oluşturur. Buradan hareketle ölüme bağlı tasarrufta saklı paylı muhtemel mirasçının es geçilmesi, kanaatimizce örtülü bir mirasçılıktan çıkarma olarak anlandırılmalıdır³¹. Bilhassa mirasbırakan es geçtiği saklı paylı mirasçının varlığından haberdarsa ve somut olayın şartları mirasbırakanın bu mirasçıya pay bırakmak istemediği sonucunu desteklemekteyse yorum sonucunun bu yönde olacağına tereddüt duyulmamalıdır.

Mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufun düzenlendiği sırada varlığından haberdar olmadığı, örneğin tasarrufun düzenlenmesinden sonra dünyaya gelen ya da mirasbırakanla sonradan soybağı ya da evlilik ilişkisi kuran kişiler yönünden de varılacak sonuç farklı olmamalıdır³². Nitekim mirasbırakan, kendisinin ölümü anına kadar muhtemel mirasçılara ilişkin değişikliklerden haberdar olmasına ya da en azından böyle değişiklikler meydana gelmesinin her zaman olası olduğunu öngörebilecek durumda bulunmasına rağmen bir ölüme bağlı tasarruf düzenlemekte ve daha sonra da bunu geri almamaktadır³³. Diğer yandan bu kişiler ile, mirasbırakanın tasarrufu düzenlediği sırada varlığından haberdar

²⁷ Aynı doğrultuda bkz. DURAL / ÖZ, N. 934; ERSÖZ, s. 228, 233; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 357; TUOR, Art. 479, N. 2; YAĞCI, s. 305. Tasarrufta çıkarma sebebinin yanı sıra çıkarılanın isminin de açıkça yazılması gerektiği yönünde ise bkz. ANTALYA, Osman Gökhan: *Marmara Hukuk Yorumu, Cilt III, Miras Hukuku*, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, N. 959; ÇUBUKLUGİL, Rıza: “Mirastan Adi Iskatın Hukuki Mahiyeti ve Sebepleri”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1950, Cilt 7, Sayı 3-4, s. 446.

²⁸ ARBEK, Ömer: *Miras Hukukunda Ölüme Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları ve Müeyyidesi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 40; ÇABRİ, N. 436; ÇAKIN, Nur: “Türk Hukukunda Mirastan Iskat ile İlgili Problemler - Mirastan Iskat”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1974, Sayı 3, s. 527; DURAL / ÖZ, N. 918; ERSÖZ, s. 231; İMRE, Zahit / ERMAN, Hasan: *Miras Hukuku*, 12. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2016, s. 251; İNAN / ERTAŞ / ALBAŞ, N. 772; İŞGÜZAR, Hasan / DEMİR, Mehmet / YILMAZ, Süleyman: *Miras Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 97; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 307; OĞUZMAN, s. 212; SEROZAN / ENGİN, § 4 N. 183; ŞENOCAK, Zariye: “Cezaî Iskat ve Cezaî Iskatın Hükümleri”, *Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1998, s. 425; YILMAZ, Süleyman: *Medeni Hukuk, Cilt IV, Miras Hukuku*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2024, s. 203. Ancak bu irade bir şekilde miras sözleşmesiyle açıklanmışsa çıkarma geçersiz sayılmaz, miras sözleşmesinin tek taraflı içeriği olarak ele alınır. Bkz. ve karşı. ARBEK, s. 40, 41; ÇABRİ, N. 436; ÇAKIN, s. 527; DURAL / ÖZ, N. 918; İMRE / ERMAN, s. 251, 252; İNAN / ERTAŞ / ALBAŞ, N. 772-774; İŞGÜZAR / DEMİR / YILMAZ, s. 97; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 307; OĞUZMAN, s. 212; SEROZAN / ENGİN, § 4 N. 183; ŞENOCAK, s. 425; TONGSİR, Feri Bedii: *Türk Hukukunda Mirastan Iskat*, Doçentlik Tezi, İstanbul, 1956, s. 13; YILMAZ, s. 203.

²⁹ DURAL / ÖZ, N. 974; İNAN / ERTAŞ / ALBAŞ, N. 877; KILIÇOĞLU, Ahmet M.: *Miras Hukuku*, 8. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2018, s. 188.

³⁰ Aynı yönde bkz. ERSÖZ, s. 201; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 357. Mirasçılıktan çıkarmanın örtülü (dolaylı) şekilde gerçekleşemeyeceği şeklindeki aksi görüş için bkz. ÇABRİ, N. 433; TUOR, Art. 479, N. 2. Ayrıca karşı. ERGÜNE, Mehmet Serkan: *Vasiyetnamenin Yorumu*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 171; YAĞCI, s. 54, 305.

³¹ Aynı doğrultuda bkz. ERSÖZ, s. 201; JAKOB / DARDEL, s. 467; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 357; SEROZAN / ENGİN, § 3 N. 6, § 4 N. 184. Ayrıca karşı. PIOTET, *SPR IV/I*, s. 415; RAEMY, s. 43, 44; STAEHELIN, BSK, Art. 470, N. 4. BGER 9C_678/2012, 9C_679/2012 vom 30. Januar 2013, Erw. 4.3. Aksi yönde bkz. Yargıtay 2. HD, T. 20.02.1997, 1192/1853 (<https://app.e-uyar.com>, ET: 15.03.2024). Bu kabul doğrultusunda mirasbırakan, muhtemel mirasçısını es geçtiği tasarrufu sağlığında kısmen ya da tamamen geri alır ve bunun sonucunda daha önce es geçilen mirasçıya az ya da çok bir miras payı kalırsa, çıkarma tasarrufu da geri alınmış kabul edilmelidir. Ancak muhtemel mirasçının es geçildiği tasarrufta mirasçı atanana kişi ya da kişiler, ret ya da yoksunluk gibi mirasbırakanın iradesinden kaynaklanmayan sebeplerle mirasçı sıfatını elde edemezlerse çıkarma tasarrufu geçerliliğini korur. Diğer bir ifadeyle bu ikinci hâlde es geçilen tenkis ya da iptal davası açmadığı sürece mirastan pay alamaz. Belirtilen bu ikinci hâl yönünden aksi yönde bkz. ve karşı. OĞUZMAN, s. 209 dn. 554a; PIOTET, *SPR IV/I*, s. 415.

³² İsviçre Federal Mahkemesi de bir kararında bu yönde görüş belirtmiştir. Karara konu olan olayda mirasbırakan, mirasının tamamını üç oğlu arasında bölüştürdüğü bir vasiyetname düzenlemiş, sonrasında da yeni bir evlilik yapmıştır. Federal Mahkeme, mirasbırakanın ölümü üzerine bu evlilikteki eşini (sağ kalan eş) es geçilen mirasçı ve bu doğrultuda görünüşte mirasçı olarak nitelendirmiştir. Mahkeme buna dayanarak olarak, tasarruf edilebilir kısmın sonradan daralması hâlinde tasarrufun hükümsüz olmadığını, ancak tenkis edilebileceğini öngören ZGB Art. 516’yı (TMK m. 549’u) göstermiştir. Bkz. BGE 138 III 354, Erw. 4. Ayrıca bkz. STRAZZER, René / ZEITER, Alexandra: “Neues vom virtuellen Erben”, *successio*, 2018, s. 143, 146.

³³ Nitekim doktrinde ileri sürülen, mirasbırakan çıkarma tasarrufunu düzenlediği sırada ona mirasçı olabilecek konumda bulunmayan, ancak muhtemel mirasçılardan önce ölmesi gibi ihtimallerde saklı paylı mirasçı olabilecek kişilerin de mirasçılıktan çıkarılabileceği yönündeki görüş de kanaatimizi destekler niteliktedir. Bu yönde görüş için bkz. ERSÖZ, s. 215; İMRE / ERMAN, s. 246, 247; GÖNEN, Doruk: “Cezaî Mirasçılıktan Çıkarmanın Amacı ve Cezaî Mirasçılıktan Çıkmaya Tabi Kişilerin Kapsamı”, *Prof. Dr. Hasan Erman’a Armağan*, Der Yayınları, İstanbul, 2015, s. 338, 339; SEROZAN / ENGİN, § 4 N. 187.

olduğu ve miras payı bırakmadığı kimseler arasında, menfaat durumu bakımından esaslı bir farklılığın bulunduğunu iddia etmek de güçtür. Öyleyse bu gibi hâllerde de es geçilen yönünden mirasçılıktan çıkarma hükümleri uygulanmalıdır.

B. Es Geçilenin Çıkarma Tasarrufuna Karşı Dava Hakkı

1. Es Geçilenin Tenkis Davası Açma Hakkı

Saklı paylı muhtemel mirasçının es geçilmesi hâlinde çıkarma örtülü olarak gerçekleştiğinden, çıkarma sebebi tasarrufta belirtilmemiş olmaktadır. TMK m. 512/I'de mirasçılıktan çıkarmanın ancak çıkarma sebebinin belirtilmesi hâlinde geçerli olacağı esası kabul edilmiş; TMK m. 512/III'te ise çıkarma sebebi tasarrufta belirtilmemişse tasarrufun mirasçının saklı payı dışında yerine getirileceği öngörülmüştür. Bu hükümler doğrultusunda es geçilen, örtülü çıkarma tasarrufuna karşı tenkis davası³⁴ açarak saklı payını elde etme imkânına sahiptir³⁵.

Es geçilenin tenkis davası açma hakkının tek istisnasını, onun mirasbırakandan saklı payının tamamını karşılayacak değerde bir vasiyet ya da tenkise tâbi sağlararası kazandırma elde etmiş olduğu ihtimal (*Abfindung*) oluşturur³⁶. Nitekim TMK m. 560/I'de tenkis davasının davacıları, saklı paylarının “karşılığını” (ZGB Art. 522 Abs. 1: “*dem Werte nach*”)³⁷ alamayan mirasçılar şeklinde belirtilmiştir. Anılan ihtimalde es geçilen mirasçı saklı payının karşılığını kazandırma yoluyla elde ettiği için onun açacağı tenkis davası sonuçsuz kalır³⁸. Elbette kazandırmanın es geçilen mirasçının saklı payını tamamen karşılamaması durumunda eksik kalan miktar için tenkis yolu açık kalmaya devam eder.

2. Es Geçilenin İptal Davası Açma Hakkı

Çıkarma sebebinin belirtilmemesine dayalı tenkis davası es geçilenin başvurabileceği tipik hukuki çareyi oluşturmakla birlikte, TMK m. 557'de öngörülen genel iptal sebeplerinin mevcut olması hâlinde o, iptal davası açarak tasarrufu tamamen geçersiz kılma imkânına da sahip olur³⁹. Bu bağlamda çıkarmayı konu edinen ölüme bağlı tasarruf yönünden ehliyetsizlik, irade bozukluğu, hukuka ve ahlâka aykırılık ya da şekle aykırılık gibi sebeplerden birisi mevcutsa es geçilen, açacağı iptal davası sonucunda miras payının tamamını elde eder.

Es geçilenin TMK m. 512/III'te mirasçılıktan çıkarmaya özgü bir iptal sebebi olarak düzenlenen, mirasbırakanın çıkarma sebebi hakkında açık yanılığa düşmesine dayanarak iptal yoluna gitmesi ise mümkün görünmemektedir. Nitekim es geçme durumunda çıkarma sebebi tasarruftan anlaşılmadığın-

³⁴ Açılacak davanın “tenkis davası” olarak nitelendirilişi bkz. ANTALYA, N. 954; AYAN, Mehmet: *Miras Hukuku*, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 189; AYDOS, Oğuz Sadık: *Pratik Miras Hukuku*, 3. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2023, s. 44; BAYDAR, Utku: *Türk Medeni Kanununa Göre Mirasçılıktan Çıkarma*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005, s. 90; DURAL / ÖZ, N. 956; EREN, Fikret / YÜCER AKTÜRK, İpek: *Türk Miras Hukuku*, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, N. 598; ERSÖZ, s. 241; İNAN / ERTAŞ / ALBAŞ, N. 790; KESKİN, A. Dilşad / DEMİRCİOĞLU, H. Reyhan: *Medeni Hukuk - II (Eşya Hukuku - Miras Hukuku)*, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 251; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 315; ÖZTAN, Bilge: *Miras Hukuku*, 7. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016, s. 163; SEROZAN / ENGİN, § 4 N. 184; TONGSİR, s. 60. Ayrıca bkz. ve karşı. YAĞCI, s. 420. Açılan davanın tenkis davasına “yakınlık gösterdiği” ve tenkis davasına ilişkin hükümlerin bu davaya kıyasen uygulanması gerektiği yönünde bkz. İMRE / ERMAN, s. 256. Davanın “iptal davası” ya da “itiraz davası” şeklinde nitelendirilişi için bkz. HATEMİ, Hüseyin: *Miras Hukuku*, 7. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, § 9 N. 50; KILIÇOĞLU, s. 179, 180.

³⁵ Aynı doğrultuda bkz. ERSÖZ, s. 201; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 357, 358; SEROZAN / ENGİN, § 4 N. 184. Ayrıca karşı. OĞUZMAN, s. 203; YAĞCI, s. 54 dn. 127.

³⁶ Aynı yönde bkz. BOLLAG, N. 329; JAKOB / DARDEL, s. 467, 468; RAEMY, s. 120, 121.

³⁷ Hükümde geçen bu ibarenin yorumuna ilişkin bkz. PIOTET, *La protection*, s. 39; RAEMY, s. 116, 117; TUOR, Peter / SCHNYDER, Bernhard / SCHMID, Jörg / JUNGO, Alexandra: *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 13. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2009, § 68 N. 6.

³⁸ JAKOB / DARDEL, s. 467, 468; PIOTET, *La protection*, s. 40; RAEMY, s. 120, 121; STAEHELIN, BSK, Art. 470, N. 4; TUOR / SCHNYDER / SCHMID / JUNGO, § 68 N. 6, § 68 N. 42.

³⁹ ANTALYA, N. 968; BOLLAG, N. 329; ÇABRİ, N. 476; EREN / YÜCER AKTÜRK, N. 602; İŞGÜZAR / DEMİR / YILMAZ, s. 98; MEYER, s. 198, 199. Mirasçılıktan çıkarılana ilişkin olarak aynı yönde bkz. DURAL / ÖZ, N. 949; ERSÖZ, s. 245; İNAN / ERTAŞ / ALBAŞ, N. 788; KARTAL, Dilşah Buşra: “Yargıtay Kararları Işığında Mirasçılıktan Çıkarmanın Geçerlilik Şartları”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2022, Cilt 30, Sayı 2, s. 624; KILIÇOĞLU, s. 178; ÖZTAN, s. 165; YAĞCI, s. 434.

dan, bu sebebe ilişkin açık yanlış iddiasında bulunulamaz. Bu nedenle genel olarak es geçmenin mirasbırakanın bir yanlışından kaynaklandığı iddia ediliyorsa başvurulması gereken yol kanaatimizce TMK m. 557 b. 2'ye dayalı iptal davası açmak olmalıdır.

C. Es Geçilenin Dava Hakkının Mirasçı Sifatına Etkisi ve Görünüşte Mirasçılık Görüşünün İsaletliliği

Örtülü çıkarma tasarrufuna karşı tenkis ve/veya iptal davası açma hakkını haiz bulunan es geçilenin mirasçı sıfatına ilişkin bir değerlendirmede bulunabilmek için, tenkis ya da iptal edilebilirliğin çıkarma tasarrufuna etkisini ortaya koymak gerekir. Bir ölüme bağlı tasarrufun tenkisi ya da iptali ancak dava yoluyla olur. Davanın sonucunda verilen tenkis ve iptal hükümleri yenilik doğurucu niteliktedir.⁴⁰ Tasarruf, tenkis ya da iptal kararının verilmesiyle birlikte, mirasbırakanın ölümü anına, yani geçmişe etkili olarak, kısmen ya da tamamen geçersiz hâle gelmektedir. Mahkeme tarafından verilmiş bir tenkis ya da iptal hükmü olmadığı sürece ise tasarruf hüküm ve sonuçlarını doğurmaya devam etmektedir.

Mirasçılıktan çıkarma tasarrufuna özgü tenkis ve iptal sebepleri bakımından da durum farklı değildir. Çıkarma sebebinin belirtilmemesi, varlığının ispatlanamaması ya da mirasbırakanın bu sebebe ilişkin açık yanlışlığı gibi hâllerde tasarruf kendiliğinden geçersiz olmamakta, çıkarılan bu tasarrufa karşı tenkis ya da iptal davası açma hakkı elde etmektedir. Bu davalar açılmadığı sürece çıkarma tasarrufu, geçerli bir biçimde hüküm ve sonuçlarını doğurmaktadır.⁴¹ Çıkarma tasarrufu hüküm ve sonuçlarını doğurduğuna göre, anılan davalar açılmadığı sürece çıkarılanın mirasçı sıfatını haiz bulunmadığını kabul etmek gerekir. Ne zaman dava açılır ve çıkarma kısmen ya da tamamen geçersiz kılınırsa mirasçılık sıfatı da o anda varlık kazanır. Kaldı ki çıkarmaya ilişkin bir geçersizlik sebebinin bulunup bulunmadığı çoğu zaman dava aşamasında araştırılır. Mirasçılık sıfatının spekülâtif hâle gelmemesi adına, çıkarmanın geçersizliğinden ve buna dayalı olarak mirasçı sıfatının mevcudiyetinden söz edilmesinin dava sonuna bırakılması daha isabetli bir tutum olur. Tüm bu açıklamalar es geçilenin mirasçılığı yönünden görünüşte mirasçılık görüşünü diğer görüşlere nazaran öne çıkarmaktadır.

Konuya menfaatler penceresinden bakıldığında da görünüşte mirasçılık görüşünün, diğer görüşlere nazaran menfaat dengesini daha iyi tesis ettiği görülür. Şöyle ki diğer iki görüş, sonucu itibarıyla mirastan hiç pay almayan es geçilenin, tenkis veya iptal davası açmasa dahi külli halef sıfatıyla tereke borçlarından sorumlu tutulması gibi bir durumu beraberinde getirmektedir.⁴² Böyle bir tercih, ancak tereke alacaklılarının menfaatine öncelik tanınmasıyla gerekçelendirilebilir. Zira anılan davalar açılmadığı sürece zaten mirasbırakanın iradesine uygun davranılmış olmakta, böylece onun menfaati aleyhine bir durum oluşmamaktadır. Es geçme başlı başına diğer yasal mirasçılar yönünden de olumsuz bir sonuç doğurmaz, bilakis çoğu zaman onların mirastan daha fazla pay almasını sağlar.

Tereke alacaklılarının buradaki menfaatinin korunmaya değer olup olmadığı hususunda ise öncelikle mirasçılıktan çıkarmanın mirasçının tercihine değil, mirasbırakanın iradesine dayandığı vurgulanmalıdır. Çıkarma sebebinin belirtilmemesi, varlığının ispatlanamaması ya da sebebe ilişkin açık

⁴⁰ ARBEK, s. 82, 84; BAYDAR, s. 95; BOLLAG, N. 138 vd.; DURAL / ÖZ, N. 1017, 1196; ERSÖZ, s. 245, 248; FORNI / PIATTI, BSK, Vorbem. zu Art. 522-533, N. 15; ESCHER, Einl. zu Art. 522-533, N. 14; GUBSER, Michael: *Strafenthebung de lege lata – de lege ferenda*, Doktora Tezi, Rechtswissenschaftliche Fakultät der Universität Zürich, Zürich, 2001, s. 154; KESKİN / DEMİRCİOĞLU, s. 224; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 341, 412; OĞUZMAN, s. 195, 246; PIOTET, *SPR IV/1*, s. 378, 379; SEROZAN / ENGİN, § 3 N. 97, § 4 N. 254; STAEHELIN, BSK, Art. 470, N. 4; TANRIVERDİ, Ali Deniz: *Türk Medeni Hukukunda Mirasçılıktan Çıkarma*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008, s. 56; TUOR, Vorbem. zu Art. 522-533, N. 10; WEIMAR, Vorbem. vor Art. 470, N. 15, Art. 479, N. 13; YAĞCI, s. 434, 452.

⁴¹ BOLLAG, N. 144; JAKOB / DARDEL, s. 465; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 357.

⁴² Bu sonucun adil olmadığı yönünde bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 359; SEROZAN / ENGİN, § 3 N. 6. Gerçi böyle bir durumda es geçilen, mirastan hiç pay almaması sebebiyle alacaklılara ödediği miktarın tamamını rücu yoluyla (TMK m. 682) diğer mirasçılardan talep etme imkânını haiz olur. Fakat o, netice olarak TMK m. 681 uyarınca alacaklılara karşı müteselsilen sorumlu olmaya devam etmektedir. Rücuun çeşitli sebeplerle başarısız olması her zaman ihtimal dâhilinde olduğundan, rücu imkânı dış ilişkideki sorumluluğun es geçilen yönünden yarattığı dezavantajı tamamen bertaraf edememektedir.

yanılgı ihtimallerinde kanun koyucu, miras hukukunun genelinde sergilediği tutumla paralel olarak, mirasbırakanın son arzularının mümkün olduğunca gerçekleştirilebilmesi adına kesin hükümsüzlük yaptırımını değil, tenkis ve iptal yaptırımlarını öngörme yoluna gitmiştir⁴³. Genel iptal sebeplerine ilişkin TMK m. 557’de kesin hükümsüzlük yerine iptal edilebilirlik yaptırımının tercih edilmesinin altında da aynı sebep yatmaktadır. Böylece kanun koyucu, saklı paylı mirasçılara bir koruma sağlamakla birlikte, mirasçının bu konuda hareketsiz kalması hâlinde önceliği mirasbırakanın menfaatine tanımıştır. Anılan düzenlemelerde tereke alacaklılarının menfaatini korumak gibi bir amaç ise takip edilmemiştir. Mirasın reddi (TMK m. 618) ve mirastan feragatten (TMK m. 530) farklı olarak mirasçılıktan çıkarma ihtimalinde tereke alacaklılarına çıkarılan tereke borçlarından sorumlu tutma imkânının tanınmamış olması⁴⁴ bunun açık bir göstergesidir. Dolayısıyla terekeden pay almak istemeyen ve bu nedenle tenkis ya da iptal davası açmayı tercih etmeyen es geçileni, buna rağmen tereke borçlarından sorumlu tutmayı haklı gösterecek korunmaya değer bir menfaat bulunmamaktadır. Bu durum da görünüşte mirasçılık görüşünün isabetliliğini destekler.

Hemen belirtmek gerekir ki görünüşte mirasçılık görüşü, esas itibarıyla es geçilen saklı paylı muhtemel mirasçılarının hukuki durumunu açıklamak için ileri sürülmüştür. Bununla birlikte örtülü biçimde değil, açık bir beyanla mirasçılıktan çıkarılan, ancak çıkarma tasarrufuna karşı tenkis ya da iptal davası açma hakkı bulunan kimseler de kanaatimizce görünüşte mirasçı sıfatını elde eder ve görünüşte mirasçılığa bağlanan hüküm ve sonuçlara tâbi olur⁴⁵. Öte yandan görünüşte mirasçılık görüşü kapsamında yapılan değerlendirmeler, kendisinin mirastan uzaklaştırılmasına yönelik tasarrufa karşı genel iptal sebeplerine⁴⁶ dayalı iptal davası açma hakkı bulunan, saklı paylı olmayan muhtemel yasal mirasçılar için de geçerlidir⁴⁷. Dolayısıyla bunlar da dava yoluyla mirastan uzaklaştırma⁴⁸ tasarrufunu iptal ettirmedikçe mirasçı sıfatını kazanamazlar.

IV. GÖRÜNÜŞTE MİRASÇILIĞIN HÜKÜMLERİ

A. Genel Olarak

Görünüşte mirasçılık görüşü uyarınca, mirasbırakan tarafından ölüme bağlı tasarrufta es geçilen saklı paylı muhtemel mirasçı, mirasbırakanın ölümü anında görünüşte mirasçı sıfatını kazanır. Tenkis

⁴³ Bkz. ve karşı. BOLLAG, N. 144 vd.; JAKOB / DARDEL, s. 465.

⁴⁴ Ancak doktrinde, mirastan feragate ilişkin TMK m. 530’un kıyasen uygulanmasıyla, çıkarılanın sağlığında mirasbırakandan elde ettiği karşılıksız kazandırmalar ölçüsünde tereke borçlarından sorumlu tutulmasını savunan bir görüş de mevcuttur. Bu yönde bkz. İNAN / ERTAŞ / ALBAŞ, N. 799.

⁴⁵ Kanuni geçerlilik şartlarını taşımayan bir mirasçılıktan çıkarmanın varlığı hâlinde çıkarılanı görünüşte mirasçı olarak nitelendiren aynı doğrultuda yaklaşım için bkz. GUBSER, s. 136; JAKOB / DARDEL, s. 467; MEYER, s. 184; PALTZER / FEHR, s. 330; STAEHELIN, BSK, Art. 470, N. 4. Ayrıca karşı. BESSENICH, Balthasar: “Art. 477-481 ZGB”, HONSELL, Heinrich / VOGT, Nedim Peter / GEISER, Thomas (Hrsg.): *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB, Art. 1-61 SchlT ZGB)*, 5. Baskı, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2015 (Yazar, BSK), Art. 478, N. 1; BGer 9C_678/2012, 9C_679/2012 vom 30. Januar 2013, Erw. 4.3. *Bollag* ise es geçme ve mirasçılıktan çıkarma hâllerini birbirinden tamamen ayırmaktadır. Yazara göre mirasçılıktan çıkarma hâlinde mirasbırakan bir çıkarma sebebinin var olduğuna inanarak hareket etmekte, buna karşılık es geçme ihtimalinde böyle bir durum bulunmamaktadır. Bkz. BOLLAG, N. 236.

⁴⁶ Saklı paylı olmayan muhtemel mirasçılar için mirasçılıktan çıkarma hükümleri uygulanmayacağından, bunlar TMK m. 512/III’te çıkarma sebebinde açık yanılgıya düşülmesi hâli için öngörülen iptal davasını da açamazlar. Dolayısıyla bu kimselerin elinde sadece TMK m. 557’de düzenlenen genel iptal sebeplerine dayalı iptal davası açma olanağı mevcuttur. Aynı doğrultuda bkz. Yargıtay 3. HD, T. 04.04.2017, E. 2016/7692, K. 2017/4540: “Somut olayda, mirasbırakanın kardeşi olan davacı, saklı pay sahibi değildir (TMK. Md 506). Bu durumda, mahkemece; saklı pay sahibi olmayan davacının, mirasçılıktan çıkarmanın iptalini talep ve dava etme hakkı bulunmadığı gözetilerek, davanın aktif husumet yokluğundan reddi gerekirken...” (Yargıtay Karar Arama).

⁴⁷ Bkz. ve karşı. BOLLAG, N. 546.

⁴⁸ Saklı payı bulunmayan bir kimsenin miras hakkının elinden alınmasına ilişkin tasarruf doktrinde “mirastan uzaklaştırma” ya da “alelade mirastan uzaklaştırma” şeklinde isimlendirmektedir. Konuya ilişkin bkz. ve karşı. ANTALYA, N. 926; ÇABRİ, N. 430; ÇAKIN, s. 523; ÇUBUKLUGİL, s. 441; DURAL / ÖZ, N. 919; ERSÖZ, s. 199-200; GÖNEN, s. 328, 329; İMRE / ERMAN, s. 246; İNAN / ERTAŞ / ALBAŞ, N. 769; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 306; OĞUZMAN, s. 209; SEROZAN / ENGİN, § 4 N. 183; TONGSİR, s. 14; YAĞCI, s. 50, 51. Ayrıca bkz. Yargıtay, 3. HD, T. 04.04.2017, E. 2016/7692, K. 2017/4540: “TMK’nun 510/1. maddesi uyarınca, ancak saklı paylı mirasçılar mirasçılıktan çıkarılabilir. Saklı payı bulunmayan bir mirasçının mirastan çıkarılmasına ihtiyaç yoktur. Zira, saklı pay dışında kalan kısım tasarruf edilebilir kısmı teşkil eder ve vasiyet eden esasen bunun üzerinde dilediği gibi serbestçe tasarruf edebilir.” (Yargıtay Karar Arama).

ya da iptal davası açılır ve olumlu sonuçlanırsa⁴⁹ görünüşte mirasçılık sona erer ve es geçilen, geçmişe (mirasbırakanın ölümü anına) etkili olarak mirasçı sıfatını elde eder⁵⁰. Davanın olumsuz sonuçlanması veya dava hakkının hak düşürücü sürelerin (TMK m. 571/I, m. 559/I) geçmesi ya da dava hakkından feragat gibi sebeplerle kaybedilmesi ile birlikte görünüşte mirasçılık yine ortadan kalkar; ancak es geçilen bu sefer mirasçı sıfatını kesin olarak kazanamamış olur. Bu bağlamda görünüşteki mirasçılık, mirasbırakanın ölümünden başlayarak tenkis ya da iptal hükmünün alınmasına veya bu davaları açma hakkının ortadan kalkmasına kadar geçen dönemdeki durumu ifade etmektedir⁵¹.

Görünüşte mirasçı, henüz teknik anlamda mirasçı olmadığı için küllî halef sıfatını kazanmaz ve miras ortaklığına katılmaz. Bu doğrultuda görünüşte mirasçı, mirasbırakanın ölümü anında terekedeki hakları ve tereke malları üzerindeki zilyetliği elde edemez; terekedeki borçlardan da sorumlu olmaz⁵². Ayrıca o, miras sebebiyle istihkak davası ve paylaşma davası açamaz⁵³. Bu sıfatı haiz bulunduğu sürece görünüşte mirasçı, mirasbırakandan sağlığında elde ettiği karşılıksız kazandırmalara ilişkin olarak denkleştirme borcu altına da girmez⁵⁴. TMK m. 670 uyarınca denkleştirmeye konu kazandırmanın iadesi, görünüşte mirasçının yerini alan mirasçılardan, miras paylarında meydana gelen artış oranında talep edilebilir.

B. Mirasçılık Belgesi Yönünden

İsviçre Federal Mahkemesi yerleşik içtihadıyla görünüşte mirasçıya mirasçılık belgesi verilmeyeceğini kabul etmekte⁵⁵, mahkemenin bu yaklaşımı İsviçre doktrininde de kabul görmektedir⁵⁶.

⁴⁹ Yukarıda (III.B.1. “Es Geçilenin Tenkis Davası Açma Hakkı”) da belirtildiği üzere es geçilen, vasiyet ya da tenkise tâbi sağlararası kazandırma yoluyla mirasbırakandan saklı payının tamamını karşılayacak değerde bir kazandırma elde ettiyse (*Abfindung*) bunu saklı payına mahsup etmek durumundadır. Görünüşte mirasçılık görüşü çerçevesinde o, olası bir tenkis talebi olumsuz sonuçlanacağı için mirasçı sıfatını hiçbir zaman elde edemez. Elbette kazandırma saklı payını tamamen karşılamıyorsa es geçilen hâlen tenkis davası açıp mirasçı sıfatını elde etme imkânını haizdir. Aynı yönde bkz. DRUEY, § 6 N. 70; FANKHAUSER, *CHK*, Art. 522, N. 11; HRUBESCH-MILLAUEER / BOSSHARDT / KOCHER, s. 14; JAKOB / DARDEL, s. 467, 468; MEYER, s. 194; RAEMY, s. 120, 121; STAEHELIN, *BSK*, Art. 470, N. 4; WEIMAR, *Vorbem. vor Art. 470, N. 19*. Ayrıca karşı. PIOTET, *SPR IV/I*, s. 378. Es geçilenin, saklı payının tamamını karşılayacak değerde bir kazandırma elde ettiği ihtimalde mirastan feragate ilişkin ZGB Art. 497 (TMK m. 530) ve mirasın reddine ilişkin ZGB Art. 579 (TMK m. 618) hükümlerinin kıyasen uygulanmasıyla tereke borçlarından tali olarak sorumlu tutulabileceği yönünde bkz. STAEHELIN, *BSK*, Art. 470, N. 4; RAEMY, s. 129.

⁵⁰ BOLLAG, N. 320 vd.; HRUBESCH-MILLAUEER / BOSSHARDT / KOCHER, s. 15; PALTZER / FEHR, s. 330, 331; STAEHELIN, *BSK*, Art. 470, N. 4. Mirasçılıktan çıkarmaya ilişkin olarak bkz. GUBSER, s. 154; YAĞCI, s. 432, 433. Görünüşte mirasçının önce mirasbırakanın kendisini es geçtiği kazandırmanın iptali için basit yargılama usulüne tâbi bir dava açması, bu davanın olumlu sonuçlanmasıyla mirasçı sıfatını elde etmesi ve ardından ayrıca bir tenkis davası açarak saklı payını talep etmesi şeklinde, iki aşamalı bir dava önerisi için bkz. PALTZER / FEHR, s. 336.

⁵¹ JAKOB / DARDEL, s. 466.

⁵² BOLLAG, N. 190, 191; HRUBESCH-MILLAUEER / BOSSHARDT / KOCHER, s. 23; MEYER, s. 196, 197; PIOTET, *SPR IV/I*, s. 378; STAEHELIN, *BSK*, Art. 470, N. 4. Mirasçılıktan çıkarılana ilişkin olarak bkz. ve karşı. GUBSER, s. 133; İNAN / ERTAŞ / ALBAŞ, N. 782; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 357-359; OĞUZMAN, s. 203; SEROZAN / ENGİN, § 3 N. 6, § 4 N. 184; WOLF / GENNA, s. 450; YAĞCI, s. 337, 339.

⁵³ BOLLAG, N. 408; MEYER, s. 203, 204; PIOTET, *La protection*, s. 36; RAEMY, s. 99; STAEHELIN, *BSK*, Art. 470, N. 4; STRAZZER, *Der virtuelle Erbe*, s. 152; STRAZZER / ZEITER, s. 147; WEIMAR, *Vorbem. vor Art. 470, N. 15*. Mirasçılıktan çıkarılana ilişkin olarak aynı yönde bkz. BAYDAR, s. 55; GUBSER, s. 133; YAĞCI, s. 338.

⁵⁴ Mirasçılıktan çıkarma bağlamında aynı doğrultuda bkz. ve karşı. ANTALYA, N. 2331; BAYDAR, s. 69; ERSÖZ, s. 235; ESCHER, Art. 478, N. 3; GUBSER, s. 135; İMRE / ERMAN, s. 254 dn. 23; OĞUZMAN, s. 328; YAĞCI, s. 339. Mirastan feragate ilişkin TMK m. 530’un kıyasen uygulanmasıyla çıkarılanın, mirasbırakandan sağlığında elde ettiği karşılıksız kazandırmalar ölçüsünde tereke borçlarından sorumlu tutulması gerektiği yönünde ise bkz. İNAN / ERTAŞ / ALBAŞ, N. 799.

⁵⁵ Örnek olarak bkz. BGer 5A_757/2016 vom 31. August 2017, Erw. 3.3.2.

⁵⁶ Bu yönde bkz. BOLLAG, N. 197, 199; JAKOB / DARDEL, s. 471; KARRER, Martin / VOGT, Nedim Peter / LEU, Daniel: “Art. 551-559 ZGB”, HONSELL, Heinrich / VOGT, Nedim Peter / GEISER, Thomas (Hrsg.): *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB, Art. 1-61 SchlT ZGB)*, 5. Baskı, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2015 (Yazar, BSK), Art. 559, N. 9, 25; PIOTET, *La protection*, s. 34-36; PIOTET, *SPR IV/I*, s. 379; RAEMY, s. 92; STAEHELIN, *BSK*, Art. 470, N. 4; STRAZZER, René: “Keine Erbbescheinigung für den übergangenen Pflichtteilserben”, *successio*, 2014, s. 320; WOLF / GENNA, s. 450. Türk doktrininde aynı görüşte bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 583. Mirasçılıktan çıkarılan yönünden aynı doğrultuda görüş için bkz. GUBSER, s. 141; İMRE / ERMAN, s. 335 dn. 8; KOCAGÖZ, Köksal: “Mirasçılık Belgesi (MK m. 598)”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2005, Cilt 9, Sayı 1-2, s. 93; KURŞAT, Zekeriya: *Terekenin Korunması Önlemleri*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2010, s. 262, 263; OĞUZMAN, s. 282 dn. 77. Aksi yönde bkz. ANTALYA, N. 1735. Çıkarılanın TMK m. 598/II uyarınca çıkarma tasarrufuna bir aylık süre içinde itiraz etmesi ya da bu süre içinde tenkis veya iptal davası açması hâlinde dava sonuçlanıncaya kadar mirasçılık belgesi düzenlenemeyeceği yönünde görüş için bkz. YAĞCI, s. 353 dn. 63. Üçüncü kişilere karşı bilgi talebinde bulunabilmesi için görünüşte mirasçıya sadece bu durumunu ve bilgi alma hakkını haiz bulunduğunu gösteren özel bir belge verilmesi gerektiği yönünde ise bkz. PALTZER / FEHR, s. 335; RAEMY, s. 94. Mirasçılıktan çıkarılana ilişkin aynı doğrultuda bkz. GUBSER, s. 143; YAĞCI, s. 356.

Yargıtay ise mirasçılık sıfatının kaybına yol açan hâllerden mirasın reddi dışında kalan, mirastan yoksunluk, mirasçılıktan çıkarma ve mirastan feragatin sulh mahkemesince verilecek olan mirasçılık belgesine yansıtılmaması gerektiği düşüncesindedir⁵⁷. Bu yöndeki kararlarında Yüksek Mahkeme, düşüncesine gerekçe olarak ret dışındaki hâllerde mirasçılık sıfatının kaybedildiğinin sabit olması için çekişmeli yargılamaya ihtiyaç duyulduğuna, sulh mahkemesi tarafından mirasçılık belgesi düzenlenmesinin ise çekişmesiz yargı işi olduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda Yargıtay uygulaması mirastan yoksun olan, çıkarılan ve feragat edene mirasçılık belgesi verilmesi yönünde gelişmiştir. Yüksek Mahkeme yalnızca, bu belgenin hüküm kısmında anılan olgulardan bahsedilerek bunların terekenin bölüştürülmesi sırasında gözetileceğinin belirtilmesini aramaktadır⁵⁸. Ancak bu uygulamanın da mutlak bir tutarlılık arz ettiği söylenemez. Nitekim bir kararında Yargıtay, mirasçılıktan çıkarılanın miras payının kime ya da kimlere kaldığının mirasçılık belgesinde gösterilmesi gerektiğine hükmetmiştir⁵⁹.

Kanaatimizce Yargıtayın, yoksun olan, çıkarılan ya da feragat edene mirasçılık belgesi verilmesi yönündeki yaklaşımı isabetli olmaktan uzaktır. Her şeyden önce TMK m. 598/I'de mirasçılık belgesinin “yasal mirasçı oldukları belirlenenlere” verileceği öngörülmüştür. Yargıtayın nihayetinde yasal mirasçı sıfatını haiz bulunmayan kimselere mirasçılık belgesi verilmesi anlamına gelen bu uygulaması anılan kanuni düzenlemeyle açık çelişki içindedir. Öte yandan Yargıtayın çekişmeli yargılama gerekliliğinden bahsetmesi yoksunluk bakımından bir nebze anlaşılabilirse de, çıkarma ve feragat yönünden Yüksek Mahkemeye hak vermek güçtür. Nitekim mirastan yoksunlukta kasten ve hukuka aykırı olarak öldürmek ya da öldürmeye teşebbüs etmek gibi, ceza yargılaması sonucunda sübut bulacak hususlar söz konusu olabilmektedir. Sulh hukuk mahkemesinin bu hususlarda takdir yetkisine sahip olması beklenebilir. Ancak ölüme bağlı tasarrufla gerçekleşen mirastan feragat ve mirasçılıktan çıkarma, kanaatimizce sulh hukuk mahkemesince gözetilmek durumundadır. Aksi yönde bir tutum, çıkarma ve feragatin geçerliliği için çekişmeli yargılama sonucunda verilecek bir mahkeme hükmünü şart koşmak anlamına gelir. Böyle bir “geçerlilik şartı”, hukuka aykırı ölüme bağlı tasarrufları bile iptal davası açılmadığı sürece geçerli kabul eden bir miras hukuku anlayışıyla hiçbir şekilde bağdaşmaz. Ayrıca uygulamada mirasçılık belgesi mirasta hak sahipliğine ilişkin bir tür kimlik belgesi vasfı taşımakta, terekeye ilişkin pek çok iş ve işlem bu belge ile yapılmaktadır⁶⁰. Esasında mirasçı sıfatını haiz bulunmayan kişilere mirasçılık belgesi verilmesi, onların paylaşma öncesi süreçte, mirasa ilişkin aslında sahip olmadıkları yetkileri kullanmalarına kapı aralamak anlamına gelebilmesi bakımından ciddi risk teşkil eder.

Yukarıda sayılan gerekçelerle kanaatimizce mirastan feragat eden veya açıkça ya da örtülü biçimde (es geçme suretiyle) mirasçılıktan çıkarılan kimselere mirasçılık belgesi verilmemelidir. Diğer mirasçılara verilecek mirasçılık belgesinde ise çıkarma ya da feragat dair bilgiyle birlikte çıkarılan veya feragat edenin yerine kimlerin hangi oranda mirasçı olduğu belirtilmelidir⁶¹.

Netice itibarıyla İsviçre Federal Mahkemesinin görünüşte mirasçıya mirasçılık belgesi verilmesine yönelik içtihadının isabet taşıdığı vurgulanmalıdır. Bu durumun görünüşte mirasçı nezdinde özellikle bilgi edinme hakkı bakımından bir dezavantaj yarattığı doğru olmakla birlikte, aşağıda⁶² de-

⁵⁷ Bu yönde bkz. Yargıtay, 14. HD, T. 02.04.2015, E. 2015/2251, K. 2015/3564 (Yargıtay Karar Arama); Yargıtay, 14. HD, T. 09.03.2015, E. 2015/2695, K. 2015/2563 (Yargıtay Karar Arama).

⁵⁸ Bu yönde bkz. Yargıtay, 8. HD, T. 25.10.2013, E. 2013/5306, K. 2013/15102 (Yargıtay Karar Arama); Yargıtay, 14. HD, T. 07.11.2009, E. 2019/805, K. 2019/7396 (Yargıtay Karar Arama); Yargıtay, 7. HD, T. 29.06.2022, E. 2022/3350, K. 2022/4642 (Yargıtay Karar Arama).

⁵⁹ Yargıtay, 14. HD, T. 25.05.2017, E. 2016/5367, K. 2017/4275: “... vasiyetname ile muris mirasçı kızı... mirastan yoksun bıraktığı ve mirastan iskatın hukuki sonucunun terekenin bölüştürülmesi sırasında gözetilmesi şeklinde karar verilmesi infazda duraksamaya yol açacağından mirasçılıktan çıkarılan ... miras payının akıbeti de belirlenerek murise ait mirasçılık belgesi verilmesi gerekirken ...” (Yargıtay Karar Arama). Aynı doğrultuda ayrıca bkz. Yargıtay, 14. HD, T. 07.06.2021, E. 2021/1891, K. 2021/3791 (Yargıtay Karar Arama).

⁶⁰ JAKOB / DARDEL, s. 471. Nitekim mirasın reddi bağlamında verdiği bir kararında Yargıtay, mirasçılık belgesinin sadece mirasbırakanla mirasçı arasındaki soybağını gösteren bir belge olmadığına, bunun ötesinde kişinin mirasçı sıfatının varlığı yönünde karine oluşturduğuna ve mirasın intikalini sağlayıcı etkiyi de haiz bulunduğuna işaret etmiştir. Bkz. Yargıtay, 14. HD, T. 06.02.2017, E. 2016/4846, K. 2017/718 (Yargıtay Karar Arama).

⁶¹ Bkz. ve karşı. ANTALYA, N. 1736, 1737.

⁶² Bkz. aşa. IV.E.4. “Çözüm Önerimiz”.

taylıca izah edileceği üzere bu dezavantaj başka şekilde bertaraf edilmelidir. Ancak Türk hukuku yönünden, yukarıda zikredilen Yargıtay içtihadı karşısında uygulamanın görünüşte mirasçıya mirasçılık belgesi verilmesi şeklinde gelişmesi şaşırtıcı olmaz.

C. Diğer Koruma Önlemleri Yönünden

Görünüşte mirasçı, her ne kadar henüz gerçek ve teknik anlamda mirasçı olmasa da gelecekte mirasçı olma ihtimali bulunan bir kişi konumundadır. Bu konumu dolayısıyla görünüşte mirasçının mirasla ilişkin belirli menfaatleri korunmaya değer nitelik arz eder. Her şeyden önce onun, ileride açacağı tenkis veya iptal davası sonucunda miras payını ya da saklı payını tam olarak elde edebilmesi adına terekenin korunmasına yönelik menfaati vardır. Bu bağlamda görünüşte mirasçı, TMK m. 590/I b. 3 doğrultusunda “ilgili” sıfatıyla terekenin defterinin tutulmasını talep edebilmelidir⁶³.

Diğer koruma önlemleri olan terekenin mühürlenmesi ve resmen yönetilmesine hâkim re’sen karar verebileceği için görünüşte mirasçının bunlardan yararlanmasının önünde bir engel bulunmamaktadır⁶⁴. Hatta görünüşte mirasçının mirasçı sıfatının bulunup bulunmadığı henüz kesinleşmediği için, terekenin resmen yönetilmesi hâllerinden birisi olan mirasçıların tamamının bilinmemesi (TMK m. 592/I b. 3; ZGB Art. 554 Abs. 1 Ziff. 3) burada gerçekleşmiş olmaktadır⁶⁵. Dolayısıyla görünüşte mirasçılık durumu devam ettiği sürece terekenin resmen yönetilmesine re’sen karar verilmesi zorunluluk arz eder⁶⁶.

D. Mirasın Reddi Yönünden

Mirası reddetme hakkı TMK m. 605/I uyarınca yasal ve atanmış mirasçılara tanınmıştır. Bunların yanı sıra TMK m. 616’nın lafzından, vasiyet alacaklısının da vasiyeti reddetme imkânına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Görünüşte mirasçı henüz mirasçı sıfatını haiz bulunmadığı için mirası reddetme hakkına sahip değildir⁶⁷. Ret beyanı mirasçılık sıfatını ve dolayısıyla mirasa ilişkin hak ve yükümlülükleri ortadan kaldırmaya yöneldiğinden, esasen görünüşte mirasçının böyle bir beyanda bulunmasına gerek de yoktur⁶⁸. Zira o zaten mirasbırakan öldüğünde mirasçı sıfatını elde edememekte ve tenkis ya da iptal davası açmadığı sürece bu durumunu korumaktadır. Buna rağmen görünüşte mirasçı bir şekilde ret beyanında bulunursa kanaatimizce bu beyan onun tenkis ya da iptal davası açmaktan feragat ettiği şeklinde yorumlanmalı ve o artık bu davaları açamamalıdır⁶⁹.

Mirasın reddi bağlamında tartışılması gereken hususlardan birisi de görünüşte mirasçının tenkis ya da iptal davası açıp mirasçı sıfatını elde ettikten sonra mirası reddedip reddedemeyeceğidir. İsviçre doktrininde, artık mirasçı sıfatının kazanılmış olmasından hareketle, süresi içinde mirasın reddi yoluna gidilebileceği görüşü hâkimdir⁷⁰. İsviçre Federal Mahkemesi de oldukça yakın tarihli bir kararında⁷¹

⁶³ Mirasçılıktan çıkarılana ilişkin olarak aynı yönde bkz. YAĞCI, s. 347, 348. İsviçre hukukunda sonuç itibarıyla aynı doğrultuda bkz. BESSENICH, *BSK*, Art. 478, N. 1; GUBSER, s. 136, 137; JAKOB / DARDEL, s. 471; KARRER / VOGT / LEU, *BSK*, Art. 553, N. 7; RAEMY, s. 87, 88; STAEHELIN, *BSK*, Art. 470, N. 4; BGER 5A_610/2013 vom 1. November 2013, Erw. 2.2.1.

⁶⁴ Bkz. ve karşı. JAKOB / DARDEL, s. 471; RAEMY, s. 88; YAĞCI, s. 347 dn. 39.

⁶⁵ Mirasçılıktan çıkarılan bağlamında aynı yönde bkz. GUBSER, s. 140, 141; KARRER / VOGT / LEU, *BSK*, Art. 554, N. 13.

⁶⁶ Aynı yönde bkz. BOLLAG, N. 490. Mirasçılıktan çıkarılan bağlamında aynı yönde bkz. GUBSER, s. 141. Ayrıca karşı. KARRER / VOGT / LEU, *BSK*, Art. 554, N. 13. Mirasçılıktan çıkarma hâlinde hâkimin resmen yönetime hükmetmek zorunda olduğu, ancak bu zorunluluğun TMK m. 592/I b. 3’e değil, TMK m. 592/I b. 2 (ZGB Art. 554 Abs. 1 Ziff. 2)’ye dayandığı yönünde ise bkz. RAEMY, s. 89; YAĞCI, s. 351.

⁶⁷ RAEMY, s. 96.

⁶⁸ BOLLAG, N. 179; MEYER, s. 196.

⁶⁹ RAEMY, s. 96.

⁷⁰ Bu yönde bkz. BOLLAG, N. 386; EITEL, Paul / ZEITER, Alexandra: “Öffentliches Inventar und (vollständig übergangener) virtueller Erbe”, *successio*, 2019, s. 295, 296; RAEMY, s. 96; TUOR, Peter / PICENONI, Vito: *Berner Kommentar, Bd. III/2: Der Erbgang (Art. 537-640 ZGB)*, Stämpfli Verlag, Bern, 1966, Art. 580, N. 2.

görünüşte mirasçının ancak tenkis davası açıp mirasçı sıfatını kazandıktan sonra resmî defter tutma talebini ileri sürebileceğini ifade ederek, bir anlamda bu aşamada mirasın reddine imkân tanımış olmaktadır. Nitekim ZGB Art. 580 Abs. 1'de, TMK m. 619/I ile paralel olarak, resmî defter tutma talebinde bulunabilecekler, mirası reddetme hakkına sahip mirasçılar olarak belirlenmiştir.

Ancak kanaatimizce İsviçre doktrininde ileri sürülen ve İsviçre Federal Mahkemesinden de destek bulmuş gibi görünen bu düşünce isabetli olmaktan uzaktır. Zira görünüşte mirasçı, mirasbırakanın ölümü anında zaten mirasçı sıfatını haiz olmayan bir kimse konumundadır. Görünüşte mirasçı, tenkis ya da iptal davası açma yolunu seçtiğinde, mirasçı sıfatını elde etmeye ve böylece saklı payını veya miras payını almaya yönelik iradesini ortaya koymuş olmaktadır. Bu nedenledir ki doktrinde tenkis ya da iptal davaların açılması, TMK m. 610/II (ZGB Art. 571 Abs. 2) anlamında “terekenin olağan yönetimi niteliğinde olmayan veya mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi için gerekli olanın dışında iş” olarak nitelendirilmekte ve ret hakkını düşüren sebeplerden birisi olarak görülmektedir⁷². Bu esasın görünüşte mirasçı yönünden geçerli olmamasına ikna edici bir gerekçe bulmak güçtür. Dolayısıyla fıkrimizce görünüşte mirasçı bir kere tenkis ya da iptal davası açıp mirasçı sıfatını elde ettikten sonra artık mirasın reddi yoluna gidemez⁷³.

E. Resmî Defter Tutma ve Bilgi Alma Talepleri Yönünden

1. Genel Olarak

Resmî defter tutma talebinde bulunabilecek kişiler, TMK m. 619/I'de mirasın reddine yapılan atıfla belirlenmiştir. Hükme göre mirası reddetme hakkına sahip mirasçılar resmî defter tutulmasını isteyebilir.

Görünüşte mirasçının mirası reddetme hakkının bulunmaması, en azından TMK m. 619/I'in lafzı itibarıyla, görünüşte mirasçılık durumu devam ettiği sürece onu resmî defter tutma talebinden de yoksun bırakmaktadır. Yukarıda da zikredildiği üzere İsviçre Federal Mahkemesi, görünüşte mirasçının ancak tenkis ya da iptal yoluna giderek mirasçı sıfatını kazanmasıyla birlikte resmî defter tutma talebinde bulunabileceği yönünde görüş bildirmektedir⁷⁴. Ancak mirasın reddi bakımından bu karara yöneltiğimiz eleştiriler resmî defter tutma talebi yönünden de geçerlidir. TMK m. 610/II uyarınca, tenkis ya da iptal davası açan görünüşte mirasçı mirası ret hakkına sahip olmaz ve resmî defter tutulmasını da talep edemez.

Yukarıdaki tespitlerden, görünüşte mirasçının ne görünüşte mirasçılık sürecinde ne de dava açarak mirasçı sıfatını elde ettikten sonraki dönemde resmî defter tutma talebinde bulunabileceği sonucu çıkmaktadır. Ancak bu durum, görünüşte mirasçıyı diğer yasal mirasçılara nazaran dezavantajlı bir konumda bırakmaktadır. Zira TMK m. 619 vd. hükümleriyle düzenlenen resmî defterin temel işlevi, mirasçının, tereke borçlarından sorumluluğunun sınırlarının çizilmesi ve sonradan ortaya çıkabilecek “sürpriz” borçlara karşı korunmasıdır⁷⁵. Görünüşte mirasçıya bu imkân sunulmadığında o, mirastan kayıtsız şartsız mahrum kalmak ile mirası kayıtsız şartsız kabul etmek arasında bir seçim yapmak zorunda kalmaktadır.

Diğer yandan görünüşte mirasçı terekenin içeriğine ve mirasbırakanın sağlararası kazandırmalarına ilişkin bilgi sahibi olma noktasında da yasal mirasçılarla eşit konumda bulunmaz. Zira Kanun'da sadece mirasçılar arasında bilgi verme yükümlülüğü düzenlenmiştir. Nitekim TMK m. 646/III uyarın-

⁷¹ BGE 143 III 369, Erw. 3.1. Karara ilişkin detaylı bilgi ve değerlendirmeler için bkz. EITEL / ZEITER, s. 293 vd.

⁷² Bu yönde bkz. SCHWANDER, Ivo: “Art. 566-579 ZGB”, HONSELL, Heinrich / VOGT, Nedim Peter / GEISER, Thomas (Hrsg.): *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB, Art. 1-61 SchlT ZGB)*, 5. Baskı, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2015, Art. 571, N. 5; TUOR / PICENONI, Art. 571, N. 10.

⁷³ Aksi yönde bkz. EITEL / ZEITER, s. 296.

⁷⁴ BGE 143 III 369, Erw. 3.1. Aynı doğrultuda bkz. BOLLAGE, N. 388, 389; RAEMY, s. 97. Mirasçılıktan çıkarılan için aynı doğrultuda bkz. GUBSER, s. 139, 140; YAĞCI, s. 357.

⁷⁵ Bkz. ve karşı. BOLLAGE, N. 389; GUBSER, s. 139.

ca “Tereke mallarına zilyet olan veya mirasbırakana borçlu bulunan mirasçılar, paylaşma sırasında bu konuda eksiksiz bilgi vermekle yükümlüdürler.”. TMK m. 649/II’ye göre de “Mirasçılar, mirasbırakan ile aralarındaki ilişkiler hakkında paylaşmanın eşitliğe ve adalete uygun olması için göz önüne alınması gereken bütün bilgileri birbirlerine vermekle yükümlüdürler.”. Görünüşte mirasçı henüz mirasçı sıfatını haiz bulunmadığından bu hükümlerin onun için doğrudan uygulanması mümkün değildir⁷⁶. Benzer şekilde mirasbırakanın külli halefleri, bu sıfatlarına dayanarak üçüncü kişilerden bilgi talep edebilecekken, görünüşte mirasçı böyle bir imkândan da yoksundur⁷⁷. Tüm bunlar görünüşte mirasçının, tenkis ya da iptal davası açarak mirasçı sıfatını elde ettiğinde altına gireceği sorumluluğun kapsamını öngörmesini ciddi anlamda güçleştirir⁷⁸.

2. İsviçre Hukukunda Bilgi Alma Hakkına İlişkin Çözüm Arayışları

İsviçre hukukunda özellikle bilgi alma hakkı yönünden görünüşte mirasçının dezavantajlı konumuna vurgu yapılmış ve buna ilişkin çözüm arayışına girilmiştir. Öncelikle İsviçre hukukunda 01.01.2023 tarihinde yürürlüğe giren Miras Hukuku Revizyonu kapsamında görünüşte mirasçıyı da kapsamına alan bir bilgi alma hakkı düzenlemesi yapma çabası sergilenmiş, ancak bu çaba başarıya ulaşmamıştır. Şöyle ki bu revizyonun ön taslağında yer alan Art. 601a hükmünde⁷⁹, miras hukukuna ilişkin bir talep hakkı bulunan kişinin, talebin kapsamını belirleyebilmek amacıyla, mirasbırakanın külli haleflerinden ve malvarlığını yöneten, malvarlığı değerlerine zilyet olan ya da bunları elde eden üçüncü kişilerden bilgi talep etme hakkına sahip olduğu öngörülmüştür. Hükümde ayrıca bu hakkın, miras hukukuna ilişkin talep varlığını koruduğu sürece mevcut olacağı ve mirasbırakanın, ölüme bağlı tasarrufuyla saklı paylı mirasçılarının bu hakkını bertaraf edemeyeceği belirtilmiştir. Ancak bu düzenleme sonradan taslaktan çıkarılmış ve kanunlaşmamıştır. Sonuç itibarıyla Türk hukukuna benzer şekilde İsviçre hukukunda da görünüşte mirasçının bilgi alma talebine doğrudan dayanak teşkil edebilecek bir kanun hükmüne rastlanmamaktadır.

İsviçre doktrininde görünüşte mirasçıya tenkis davası açabileceği süreyle sınırlı olarak bilgi alma hakkı tanınması savunulmaktadır⁸⁰. Mirasçılık belgesini haiz bulunmayan görünüşte mirasçının, bilgi alma hakkını özellikle üçüncü kişilere karşı etkili biçimde kullanmasını temin etmek için ise bir grup yazar⁸¹, ona bu sıfatını belgeleyen ve yalnızca bilgi alma hakkı sahibi olduğunu gösteren özel bir belgenin verilmesini savunmaktadır. Bazı yazarlar⁸² ise görünüşte mirasçının, nüfus kayıt örneği gibi belgelerle mirasçılarla arasındaki hısımlık ilişkisini ispatlamasını bilgi alma talebi için yeterli görmektedir.

3. Alman Medeni Kanunu’ndaki Düzenleme

Alman kanun koyucusu, Türk ve İsviçre hukuklarından farklı olarak açık bir düzenlemeyle, saklı payı talep hakkı bulunan, ancak mirasçı sıfatını haiz olmayan kişilere bilgi alma hakkı tanıma

⁷⁶ Çıkarılanın ancak çıkarma tasarrufu geçersiz kılındıktan sonra bilgi alma hakkına sahip olabileceği yönünde bkz. BAYRAMOĞLU, Necati Şükrü: “Mirasçılarının Bilgilendirme Yükümlülükleri”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, Cilt 16, Sayı 2, s. 203; RAVEANE, Zeno: *Erbrechtliche Informationsansprüche und ihre Durchsetzung*, Schulthess Verlag, Zürich-Basel-Genf, 2017, N. 18; SCHRÖDER, Andreas: *Informationspflichten im Erbrecht*, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2000 (Informationspflichten), s. 66, 67; WALDMANN, s. 103. Ayrıca bkz. ÖZDEMİR, Hayrunnisa: *Türk Medeni Kanununa Göre Mirasın Paylaşılması Şerhi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 73.

⁷⁷ JAKOB / DARDEL, s. 473.

⁷⁸ Karş. JAKOB / DARDEL, s. 473; RAEMY, s. 94.

⁷⁹ Madde metni için bkz. <https://www.bj.admin.ch/bj/de/home/aktuell/mm.msg-id-60872.html> (ET: 31.03.2024).

⁸⁰ Bu doğrultuda bkz. BOLLAG, N. 452; BRÜCKNER / WEIBEL / PESENTI, N. 33; GÖKSU, Tarkan: “Informationsrechte der Erben”, *Aktuelle Juristische Praxis*, 2012, s. 956; JAKOB / DARDEL, s. 473; MEYER, s. 206; PALTZER / FEHR, s. 335; RAEMY, s. 94; RAVEANE, s. 18; SCHRÖDER, Andreas: “Erbrechtliche Informationsansprüche oder: die Geister, die ich rief...”, *successio*, 2011 (Informationsansprüche), s. 196; SCHRÖDER, *Informationspflichten*, s. 65, 66; STAEHELIN, BSK, Art. 470, N. 4b; WOLF / GENNA, s. 452. Mirasçılıktan çıkarılan için aynı doğrultuda bkz. GÜBSE, s. 143. Türk doktrininde bkz. YAĞCI, s. 355.

⁸¹ BOLLAG, N. 467; BRÜCKNER / WEIBEL / PESENTI, N. 46a; PALTZER / FEHR, s. 335; RAEMY, s. 94; SCHRÖDER, *Informationspflichten*, s. 65, 66. Mirasçılıktan çıkarmaya ilişkin olarak aynı yönde bkz. GÜBSE, s. 143; RAEMY, s. 94. Türk doktrininde bkz. YAĞCI, s. 356.

⁸² BOLLAG, N. 469; STAEHELIN, BSK, Art. 470, N. 4b; WOLF / GENNA, s. 452.

yoluna gitmiştir. Gerçekten Alman Medeni Kanunu (BGB) § 2314 Abs. 1’de, mirasçı sıfatını haiz olsun ya da olmasın, saklı payı talep hakkı bulunan kişilerin bilgi isteminde bulunması hâlinde, mirasçılarının onlara tereke içeriğine ilişkin bilgi vermekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. Alman doktrininde, hükmün geniş yorumlanmasıyla bu bilgi alma talebinin mirasbırakandan karşılıksız kazan-dırma elde eden üçüncü kişilere de yöneltilebileceği kabul edilmektedir⁸³. Hükmün devamında ise saklı payı talep hakkı bulunan kişilerin, terekenin içeriğini gösteren bir defterin resmî makamlarca ya da noterce tutulmasını talep edebileceği öngörülmüştür. Böylece bilgi alma hakkı bir tür resmî defter tutma talebiyle desteklenmiştir.

4. Çözüm Önerimiz

Kanaatimizce mirasçı sıfatının bulunmamasının bilgi edinme hususunda görünüşte mirasçı nez-dinde yarattığı dezavantajın bertaraf edilmesinde en etkili çözüm, TMK m. 619 vd. düzenlemelerinin kıyasen uygulanmasıyla görünüşte mirasçıya resmî defter tutulmasını talep hakkının tanınmasıdır. Her şeyden önce bu yolla görünüşte mirasçıya terekenin içeriği hakkında mahkeme kanalıyla kullanabile-ceği bir bilgi alma hakkı sağlanmış olur. Bu defterin tutulmasıyla görünüşte mirasçı, mirasbırakanın sağlararası kazandırmaları hakkında da bilgi sahibi olma imkânını elde eder. Nitekim TMK m. 620/II’de “*Mirasbırakanın malî durumu hakkında bilgi sahibi olan herkes, sulh mahkemesi tarafından istenilen bilgiyi vermekle yükümlüdür.*” hükmüne yer verilmiştir. Bu hükümle yalnızca terekenin içeri-ğine değil, tenkise esas tereke hesaplamasında eklenecek değerlere (TMK m. 508, m. 509) ve çıkarıla-cak değerlere (TMK m. 507/II) ilişkin olarak da gerek mirasçılara gerekse üçüncü kişilere bilgi verme yükümlülüğü yüklenmiş olmaktadır⁸⁴. Diğer yandan bu yolla, bu çalışmada savunulan görüş uyarınca mirasçılık belgesine sahip olmaması nedeniyle görünüşte mirasçının mahkeme dışı yöneltceği bilgi edinme talebinin üçüncü kişilerce karşılıksız bırakılması ihtimalinin de önüne geçilebilmektedir⁸⁵.

Görünüşte mirasçının talebi üzerine resmî defter tutma sürecinin ne şekilde işleyeceğine gelince, kanaatimizce anılan defter yine TMK m. 619 vd.’daki usûl izlenerek tutulmalıdır. Resmî defterin tu-tulmasının ardından görünüşte mirasçı, mirasçılara tanınan süre içinde beyanda bulunabilmeli ve her-hangi bir beyanda bulunmaması hâlinde miras tutulan deftere göre kabul etmiş sayılmalıdır. Elbette ki böyle bir kabul şartlı nitelik taşır ve hüküm ve sonuçlarını görünüşte mirasçının tenkis ya da iptal da-vası açarak mirasçı sıfatını elde ettiği andan itibaren doğurur.

Mirasçılıktan çıkarmaya karşı iptal ya da tenkis davası açmak için aranan sebeplerin mevcut olup olmadığının araştırılması bazı durumlarda çekişmeli yargılamayı gerektirebilir. Bu nedenle resmî def-ter tutma talebinde bulunulabilmesi için anılan sebeplerin mevcudiyetinin sabit olması şart koşulma-malıdır. Ölüme bağlı tasarrufla saklı paylı muhtemel mirasçının açıkça ya da örtülü olarak (es geçme suretiyle) mirasçılıktan çıkarıldığının ispatı, resmî defter tutma talebinin mahkemece kabulü için yeter-li görülmelidir.

Resmî defter tutma sürecine ilişkin düzenlemeler, kanun koyucunun iradesinin resmî defter tutma işleminin kısa bir süre içinde tamamlanması yönünde olduğunu ortaya koymaktadır. Kanun’da gerek defter tutma talebi gerekse ilan, bildirim, inceleme ve beyan için kural olarak birer aylık süre-ler öngörülmesi (TMK m. 619/II, m. 621/I, m. 621/III, m. 623/I, m. 626/I) bunun açık bir kanıtıdır. Buna rağmen defter tutma sürecinin usûli sebeplerle bir yıl içinde tamamlanamaması ihtimali her zaman mevcuttur. Böyle bir ihtimal es geçilen yönünden tenkis ve iptal davalarına ilişkin bir yıllık

⁸³ Detaylı bilgi için bkz. LANGE, Knut Werner: “§§ 2303-2338”, SÄCKER, Franz Jürgen / RIXECKER, Roland / OETKER, Hartmut / LIMPERS, Bettina (Hrsg.): *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Bd. 11: Erbrecht (§§ 1922-2385, §§ 27-35 BeurkG)*, 9. Baskı, Verlag C. H. Beck, München, 2022, § 2314, N. 75.

⁸⁴ TMK m. 620/II (ZGB Art. 581 Abs. 2)’de öngörülen bilgi verme yükümlülüğünün kapsamının geniş olduğu ve mirasbırakanın sağla-rası kazandırmaları hakkında da bilgi verme yükümlülüğünün bulunduğu yönünde bkz. BAYRAMOĞLU, s. 205, 206; SCHRÖDER, *Informationsansprüche*, s. 191; SCHRÖDER, *Informationspflichten*, s. 84-86.

⁸⁵ Her ne kadar çıkarılana mirasçılık belgesi verilmesine yönelik Yargıtay uygulaması bu konuda bir çözüm sunabilir gibi görünsün de, belge-de bu kişinin mirasçılıktan çıkarıldığının belirtilmesi karşısında üçüncü kişilerin yine bilgi vermekten kaçınması son derece olasıdır.

hak düşürücü sürelerin geçmesi riskini beraberinde getirir. Her ne kadar TMK m. 625/II'de resmî defter tutmanın mirasbırakanın borçları yönünden zamanaşımını keseceği öngörülmüşse de, tenkis ve iptal davasına ilişkin süreler hak düşürücü süre niteliğinde olduğundan bu süreler yönünden keşilme söz konusu olmaz⁸⁶.

İsviçre doktrininde de es geçilenin bilgi alma talepleri bağlamında hak düşürücü sürenin kaçırılması riskine işaret edilmiş; saklı pay ihlalinin mevcut olup olmadığının ancak üçüncü kişilerden alınacak bilgiyle açığa çıkarılabileceği ihtimallerde -örneğin mirasbırakan üçüncü kişi lehine bir tenkise tâbi sağlararası kazandırmada bulunmuşsa- hak düşürücü sürenin daha esnek şekilde uygulanmasının bir çare olabileceği öne sürülmüştür⁸⁷.

Terekenin içeriği ve mirasbırakanın sağlararası kazandırmaları hakkında bilgi edinilmesi, es geçilenin özellikle tenkis davası açıp açmamaya yönelik kararının şekillenmesinde kritik önemi haizdir. Bu nedenle kanaatimizce bu konuda en uygun çözüm, olması gereken hukuk bakımından, es geçilenin süresi içinde resmî defter tutma talebinde bulunması hâlinde, tenkis davasına ilişkin bir yıllık hak düşürücü sürenin defter tutma sürecinin tamamlanmasından itibaren işletilmesidir.

F. Tenkis ve İptal Def'ileri Yönünden

Görünüşte mirasçının herhangi bir süreye bağlı olmaksızın ileri sürülebilen tenkis ve iptal def'ilerinden (TMK m. 571/III, m. 559/II) yararlanıp yararlanamayacağı doktrinde tartışmalıdır. Bir grup yazar görünüşte mirasçının, tereke mallarına mirasçı sıfatıyla zilyet olamayacağı için bu def'ilerden yararlanamayacağını öne sürmektedir⁸⁸. Diğer bir grup yazar, mirasbırakanın ölümü anında bir tereke malını zilyetliğinde bulundurması hâlinde görünüşte mirasçıya def'i hakkı tanıma taraftarıdır⁸⁹. Bu ikinci görüşteki yazarlar arasında da def'i ileri sürülmesinin görünüşte mirasçıya mirasçı sıfatını kazandırıp kazandırmayacağı hususunda görüş ayrılıkları mevcuttur⁹⁰.

Kanaatimizce her şeyden önce hem es geçilene süresiz def'i hakkı tanımak hem de bu def'inin ileri sürülmesiyle onun mirasçı sıfatını kazanacağını ileri sürmek, es geçilenin mirasçı sıfatı yönünden süresiz bir belirsizliğin ortaya çıkmasına yol açar. Bu nedenle böyle bir bakış açısı kabul edilebilir olmaktan uzaktır. Diğer yandan görünüşte mirasçılık görüşünün dayanaklarından birinin, tereke üzerinde herhangi bir hak sahibi olmayan kimsenin tereke borçlarından da sorumlu tutulmaması gerekliliği olduğu unutulmamalıdır. Tenkis ya da iptal davası açma hakkını yitiren ve böylece tereke borçlarından sorumlu tutulmaktan kesin olarak kurtulan görünüşte mirasçıya, buna rağmen def'i ileri sürerek belli tereke değerlerini elinde tutma hakkı tanınması görünüşteki mirasçılık görüşünün bu yaklaşımıyla bağdaşmaz. Bu nedenle tenkis ve iptal def'ilerini düzenleyen TMK m. 571/III ve m. 559/II'in görünüşte mirasçılık yönünden uygulanmayacağının kabulü fikrimizce daha isabetli olur. Bu doğrultuda es geçilen, tenkis ya da iptal talebini ancak dava yoluyla ileri sürebilmeli ve mirasçı sıfatını da yalnızca bu davaları açmak suretiyle kazanabilmelidir.

⁸⁶ İsviçre Federal Mahkemesi, bir yıllık kısa sürenin başlangıcı olan öğrenme tarihi yönünden katı bir tutum sergilemektedir. Mahkemeye göre görünüşte mirasçı, terekenin durumuna ilişkin bilgi sahibi olsun ya da olmasın, vasiyetnamenin içeriğinden haberdar olduğu anda (en geç vasiyetnamenin açılmasıyla birlikte) bu süre işlemeye başlamaktadır. Bu yönde bkz. BGE 138 III 354, Erw. 5.2; BGE 121 III 249, Erw. 2b. Ayrıca bkz. BOLLAG, N. 327; BRÜCKNER / WEIBEL / PESENTI, N. 77; MEYER, s. 202; STRAZZER / ZEITER, s. 145, 146. Elbette bu süre en erken mirasbırakanın ölümü tarihinden itibaren işletilebilir. Bkz. BOLLAG, N. 327; STRAZZER, *Der virtuelle Erbe*, s. 150, 151.

⁸⁷ JAKOB / DARDEL, s. 474, 475.

⁸⁸ Bkz. ve karşı. FORNI / PIATTI, *BSK*, Vorbem. zu Art. 522-533, N. 2; PIOTET, *SPR IV/I*, s. 380; RAEMY, s. 102.

⁸⁹ BOLLAG, N. 362, 375; BRÜCKNER / WEIBEL / PESENTI, N. 18, 79; HRUBESCH-MILLAUEER, Stephanie: "Art. 522-533 ZGB", ABT, Daniel / WEIBEL, Thomas (Hrsg.): *Praxiskommentar Erbrecht*, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2007, Art. 533, N. 10; JAKOB / DARDEL, s. 474, 475; SEILER, Benedikt: *Die erbrechtliche Ungültigkeit*, Schulthess Verlag, Zürich, 2017, N. 869, 870; STAEHELIN, *BSK*, Art. 470, N. 4; STRAZZER, *Der virtuelle Erbe*, s. 151, 152; SUTTER-SOMM / LÖTSCHER, s. 356; WEIMAR, Vorbem. vor Art. 470, N. 16; WOLF / GENNA, s. 449, 450, 508, 509.

⁹⁰ Def'i ileri sürülmesinin mirasçılık sıfatının kazanılması sonucunu doğurmayacağı yönünde bkz. STRAZZER, *Der virtuelle Erbe*, s. 151, 152. Aksi yönde bkz. WEIMAR, Vorbem. vor Art. 470, N. 16. Ayrıca karşı. BOLLAG, N. 376, 377.

SONUÇ

Mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarrufunda tüm mirasını başka yasal ya da atanmış mirasçılara bıraktığı, muhtemel mirasçılardan birine ya da birkaçına ise hiç pay ayırmadığı ihtimalde, kendisine pay ayrılmayan kişiler es geçilen mirasçı olarak nitelendirilir. Saklı paylı muhtemel mirasçının ölümüne bağlı tasarrufta bu şekilde es geçilmesi örtülü bir mirasçılıktan çıkarma anlamına gelir. Böyle bir çıkarma tasarrufunda sebep belirtilmemiş olacağından, es geçilen saklı paylı muhtemel mirasçı TMK m. 512/III uyarınca tenkis davası açarak saklı payını talep edebilir. Bunun yanı sıra o, TMK m. 557'de öngörülen genel iptal sebeplerinden birinin mevcut olması hâlinde çıkarma tasarrufuna karşı iptal davası açarak miras payının tamamına kavuşabilir.

Es geçilenin mirasçılığına ilişkin ileri sürülen görüşlerden kanaatimizce en isabetlisi, İsviçre doktrininde hâkim olan ve İsviçre Federal Mahkemesi tarafından da benimsenen görünüşte mirasçılık görüşüdür. Buna göre es geçilen, çıkarma tasarrufuna karşı tenkis ya da iptal davası açma hakkını haiz olduğu sürece görünüşte mirasçı olarak nitelendirilir. Görünüşte mirasçı henüz mirasçı sıfatını haiz değildir ve mirasçıların sahip olduğu hakları elde etmediği gibi, tereke borçlarından da sorumlu tutulamaz. O, ancak dava açarak elde edeceği tenkis ya da iptal hükmüyle birlikte mirasçı sıfatını kazanır. Bu davalar için Kanun'da öngörülen hak düşürücü süreler içinde dava açılmaması ya da dava hakkının başka bir sebeple ortadan kalkması hâlinde ise görünüşte mirasçılık sona erer. Böylece es geçilen, mirasçı sıfatını kazanma imkânını tamamen yitirir.

Kanaatimizce görünüşte mirasçı tenkis ya da iptal davası açmak suretiyle mirasçı sıfatını kazandıktan sonra mirası reddedemeyeceği gibi resmî defter tutma talebinde de bulunamaz. Zira tenkis ya da iptal davası açması, TMK m. 610/II uyarınca görünüşte mirasçının ret hakkını hiç elde edememesi sonucunu doğurur. Öte yandan o, mirasçıların sahip olduğu, terekenin içeriğine ve mirasbırakanın sağlararası tasarruflarına ilişkin bilgi alma hakkından da yoksundur. Bu durumun görünüşte mirasçı yönünden yarattığı dezavantajın bertaraf edilebilmesi için, kanaatimizce TMK m. 619 vd. düzenlemelerinin kıyasen uygulanmasıyla görünüşte mirasçıya da resmî defter tutulmasını talep hakkı tanınmalıdır.

Resmî defter tutma sürecinin uzaması hâlinde tenkis ya da iptal davalarına ilişkin bir yıllık hak düşürücü sürelerin geçmesi ihtimali ortaya çıkabilir. Tereke içeriğine ve mirasbırakanın sağlararası kazandırmalarına ilişkin bilgi edinilmesi özellikle tenkis davası yönünden ciddi önem arz ettiğinden, olması gereken hukuk bakımından, es geçilenin resmî defter tutma talebinde bulunması ihtimalinde tenkis davasına ilişkin bir yıllık hak düşürücü sürenin resmî defter tutma sürecinin tamamlanmasından başlatılması isabetli olur.

KAYNAKÇA

- ABT, Daniel / WEIBEL, Thomas (Hrsg.): *Praxiskommentar Erbrecht*, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2007.
- ANTALYA, Osman Gökhan: *Marmara Hukuk Yorumu, Cilt III, Miras Hukuku*, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- ARBEK, Ömer: *Miras Hukukunda Ölüme Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları ve Müeyyidesi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.
- ARNET, Ruth / BREITSCHMID, Peter / JUNG, Alexandra (Hrsg.): *CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Erbrecht (Art. 457-640 ZGB)*, 4. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2023 (Yazar, CHK).
- AYAN, Mehmet: *Miras Hukuku*, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.
- AYDOS, Oğuz Sadık: *Pratik Miras Hukuku*, 3. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2023.
- BAYDAR, Utku: *Türk Medeni Kanununa Göre Mirasçılıktan Çıkarma*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005.
- BAYRAMOĞLU, Necati Şükrü: “Mirasçılarının Bilgilendirme Yükümlülükleri”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, Cilt 16, Sayı 2, s. 191-216.
- BECK, Alexander: *Grundriss des schweizerischen Erbrechts*, 2. Baskı, Stämpfli Verlag, Bern, 1976.
- BOLLAG, Jacob: *Der virtuelle Erbe - Analyse und Weiterentwicklung der Theorie von der virtuellen Erbenstellung*, Schulthess Verlag, Zürich, 2021.
- BRÜCKNER, Christian / WEIBEL, Thomas / PESENTI, Francesca: *Die erbrechtliche Klagen*, 4. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2022.
- ÇABRİ, Sezer: *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 495-574), Cilt I*, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022.
- ÇAĞA, Tahir: *Mahfuz Hisseli Mirasçılarının Hukukî Vaziyeti*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1950.
- ÇAKIN, Nur: “Türk Hukukunda Mirastan Iskat ile İlgili Problemler - Mirastan Iskat”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1974, Sayı 3, s. 523-536.
- ÇUBUKLUGİL, Rıza: “Mirastan Adi Iskatın Hukukî Mahiyeti ve Sebepleri”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1950, Cilt 7, Sayı 3-4, s. 441-467.
- DRUEY, Jean Nicolas: *Grundriss des Erbrechts*, 5. Baskı, Stämpfli Verlag, Bern, 2002.
- DURAL, Mustafa / ÖZ, Turgut: *Türk Özel Hukuku, Cilt IV, Miras Hukuku*, 19. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2023.
- EDER, Karoline: *Der übergangene Pflichtteilserbe und sein Forum*, Schulthess Verlag, Zürich, 2015.
- EITEL, Paul / ZEITER, Alexandra: “Öffentliches Inventar und (vollständig übergangener) virtueller Erbe”, *successio*, 2019, s. 292-297.
- EREN, Fikret / YÜCER AKTÜRK, İpek: *Türk Miras Hukuku*, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023.
- ERGÜNE, Mehmet Serkan: *Vasiyetnamenin Yorumu*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011.
- ERSÖZ, Oğuz: “Mirasçılıktan Cezalandırıcı Çıkarma”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 2019, Cilt 7, Sayı 14, s. 195-254.
- ESCHER, Arnold: *Zürcher Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Bd. III/1: Die Erben (Art. 457-536)*, 3. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 1959.
- GÖKSU, Tarkan: “Informationsrechte der Erben”, *Aktuelle Juristische Praxis*, 2012, s. 953-965.
- GÖNEN, Doruk: “Cezai Mirasçılıktan Çıkarmanın Amacı ve Cezai Mirasçılıktan Çıkarmaya Tabi Kişilerin Kapsamı”, *Prof. Dr. Hasan Erman’a Armağan*, Der Yayınları, İstanbul, 2015, s. 327-340.
- GUBSER, Michael: *Strafenterbung de lege lata – de lege ferenda*, Doktora Tezi, Rechtswissenschaftliche Fakultät der Universität Zürich, Zürich, 2001.
- HATEMİ, Hüseyin: *Miras Hukuku*, 7. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- HONSELL, Heinrich / VOGT, Nedim Peter / GEISER, Thomas (Hrsg.): *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB, Art. 1-61 SchlT ZGB)*, 5. Baskı, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2015 (Yazar, BSK).

- HRUBESCH-MILLAUER, Stephanie / BOSSHARDT, Martina / KOCHER, Moritz B.: “Rechtsbegehren im Erbrecht”, *successio*, 2018, s. 4-30.
- İMRE, Zahit / ERMAN, Hasan: *Miras Hukuku*, 12. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2016.
- İNAN, Ali Naim / ERTAŞ, Şeref / ALBAŞ, Hakan: *Miras Hukuku*, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024.
- İŞGÜZAR, Hasan / DEMİR, Mehmet / YILMAZ, Süleyman: *Miras Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.
- JAKOB, Dominique / DARDEL, Daniela: “Der Schutz des virtuellen Erben”, *Aktuelle Juristische Praxis*, 2014, s. 462-476.
- KARTAL, Dilşah Buşra: “Yargıtay Kararları Işığında Mirasçılıktan Çıkarmanın Geçerlilik Şartları”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2022, Cilt 30, Sayı 2, s. 605-636.
- KESKİN, A. Dilşad / DEMİRCİOĞLU, H. Reyhan: *Medeni Hukuk - II (Eşya Hukuku - Miras Hukuku)*, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.: *Miras Hukuku*, 8. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2018.
- KLAUS, Roman: *Pflichtteilsrecht und güterrechtliche Verfügungen*, Schulthess Verlag, Zürich, 1971.
- KOCAĞA, Köksal: “Mirasçılık Belgesi (MK m. 598)”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2005, Cilt 9, Sayı 1-2, s. 87-109.
- KOCAYUSUFPASAOĞLU, Necip: *Miras Hukuku*, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1987.
- KURŞAT, Zekeriya: *Terekenin Korunması Önlemleri*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2010.
- MEYER, Caroline B.: “Die Rechtsstellung des teilweise oder vollständig übergangenen Pflichtteilerben”, *Basler Juristische Mitteilungen*, 2008, s. 177-211.
- OĞUZMAN, M. Kemal: *Miras Hukuku*, 6. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995.
- ÖZDEMİR, Hayrunnisa: *Türk Medeni Kanununa Göre Mirasın Paylaşılması Şerhi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.
- ÖZTAN, Bilge: *Miras Hukuku*, 7. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016.
- PALTZER, Edgar H. / FEHR, Marco: “Virtuelle Erben und ihr Recht auf Auskunft und Information”, *successio*, 2022, s. 330-336.
- PIOTET, Paul: “La protection du réservataire en droit successoral suisse”, *Zeitschrift für schweizerisches Recht Neue Folge*, 1972, Cilt 91, Sayı 1, s. 25-54 (La protection).
- PIOTET, Paul: *Schweizerisches Privatrecht, Bd. IV/I: Erbrecht*, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel-Stuttgart, 1978 (SPR IV/1).
- RAEMY, Reinold: *Das Pflichtteilsrecht und die Erbenqualität*, Universitätsverlag Freiburg Schweiz, Freiburg, 1982.
- RAVEANE, Zeno: *Erbrechtliche Informationsansprüche und ihre Durchsetzung*, Schulthess Verlag, Zürich-Basel-Genf, 2017.
- RÖSLI, Arnold: *Herabsetzungsklage und Ausgleichung im schweizerischen Zivilgesetzbuch (Art. 522-533 und 626-633)*, Doktora Tezi, Rechts- und staatswissenschaftliche Fakultät der Universität Zürich, Zürich, 1935.
- SÄCKER, Franz Jürgen / RIXECKER, Roland / OETKER, Hartmut / LIMPERG, Bettina (Hrsg.): *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Bd. 11: Erbrecht (§§ 1922-2385, §§ 27-35 BeurkG)*, 9. Baskı, Verlag C. H. Beck, München, 2022.
- SCHILLER, Fritz: *Pflichtteil, Pflichtteilswert und Teilungsvorschrift nach Z.G.B.*, Buchdruckerei Erwinia, Strassburg-Neudorf, 1928.
- SCHRÖDER, Andreas: “Erbrechtliche Informationsansprüche oder: die Geister, die ich rief...”, *successio*, 2011, s. 189-202 (Informationsansprüche).
- SCHRÖDER, Andreas: *Informationspflichten im Erbrecht*, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2000 (Informationspflichten).
- SEILER, Benedikt: *Die erbrechtliche Ungültigkeit*, Schulthess Verlag, Zürich, 2017.
- SEROZAN, Rona / ENGİN, Baki İlkey: *Miras Hukuku*, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

- SOMMER, Eduard: *Die Erbbescheinigung nach schweizerischem Recht*, Buchdruckerei A. Stutz & Co., Wädenswil, 1941.
- STRAZZER, René: “Der virtuelle Erbe - eine Rechtsfigur mit prozessualen Tücken für den Anwalt Bemerkungen zu einem (nicht publizierten) Urteil des Bezirksgerichtes Zürich vom 16. Dezember 2008”, *successio*, 2010, s. 147-152 (Der virtuelle Erbe).
- STRAZZER, René: “Keine Erbbescheinigung für den übergangenen Pflichtteilerben”, *successio*, 2014, s. 316-322.
- STRAZZER, René / ZEITER, Alexandra: “Neues vom virtuellen Erben”, *successio*, 2018, s. 142-148.
- SUTTER-SOMM, Thomas / LÖTSCHER, Cordula: “Der Erbrechtsprozess unter der Schweizerischen ZPO und seine Stolpersteine für die Praxis”, *successio*, 2013, s. 354-368.
- ŞENOCAK, Zarife: “Cezaî Iskat ve Cezaî Iskatın Hükümleri”, *Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1998, s. 421-429.
- TANRIVERDİ, Ali Deniz: *Türk Medeni Hukukunda Mirasçılıktan Çıkarma*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008.
- TONGSİR, Ferih Bedî: *Türk Hukukunda Mirastan Iskat*, Doçentlik Tezi, İstanbul, 1956.
- TUOR, Peter: *Berner Kommentar, Bd. III/1: Die Erben (Art. 457-536)*, 2. Baskı, Stämpfli Verlag, 1952.
- TUOR, Peter / PICENONI, Vito: *Berner Kommentar, Bd. III/2: Der Erbgang (Art. 537-640 ZGB)*, Stämpfli Verlag, Bern, 1966.
- TUOR, Peter / SCHNYDER, Bernhard / SCHMID, Jörg / JUNGO, Alexandra: *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 13. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2009.
- WALDMANN, Yves: *Informationsbeschaffung durch Zivilprozess*, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2009.
- WEIMAR, Peter: *Berner Kommentar, Bd. III/1/1/1: Die gesetzlichen Erben; Die Verfügungsfähigkeit, Die Verfügungsfreiheit, Die Verfügungsarten, Die Verfügungsformen (Art. 457-516 ZGB)*, Stämpfli Verlag, Bern, 2009.
- WOLF, Stephan / GENNA, Gian Sandro: *Schweizerisches Privatrecht, Bd. IV/I: Erbrecht*, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2012.
- YAĞCI, Kürşad: *Cezai Mirasçılıktan Çıkarma (Cezai Iskat)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- YILMAZ, Süleyman: *Medeni Hukuk, Cilt IV, Miras Hukuku*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2024.